

CERİDEİ ADLİYE

MAYIS - 1929

Abone Şeraiti

Adet		Kuruş
12	Bir seneliği	300

Perakende olarak beher numarası

Kuruş
30

İSTANBUL

ZELLİÇ BİRADERLER MATBAASI

1929

Mündericat

RESMÎ KISIM

Kararnameler :

— Tevcihatı Adliye.

Kanunlar :

- Türk vatandaşlığı kanununun tadili hakkında kanun.
- Hâkimler kanununun altıncı maddesini tadil eden kanun.
- Ecnebi memleketele gönderilecek talebe hakkında kanun.
- 1111 Numaralı askerlik mükellefiyeti kanununun bazı maddelerinin tadiline dair kanun.

Ş. D. Kararları.

V. Y. Tamimler.

ADLÎ ŞÜUN

- İcra ve iflâs kanunu B. M. meclisinde - Adliye Vekili M. Esat Beyfendi Hz. nin beyanatları.
- Aramızdan ebediyen ayrılanlar.

Mütalealar :

— Cezaî mütalealar.

GAYRÎ RESMÎ KISIM

— Akit yapma (Der Vertragsschluss).

S. ŞAKİR B.

Kararlar:

- Türk Temyiz Mahkemesi kararları.
- İsviçre federal mahkemesi kararları.

İLÂVE FORMALAR

— Hukuku ceza ve ilmi tıp.

Dr. M. HAYRULLAH B.

Adliye Vekâleti tarafından neşrolunur.

Yedinci Sene

Sayı: 82

Geridei Adliye

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur

Mayıs 1929

Resmî kısım

Tevcihatı Adliye

Karar numarası : 18

50 lira maaşlı Elâziz hukuk hâkimliğine talebiyle şayanı terfi
Erzincan müddei umumisi Abdullah Suat,

25 lira maaşlı Elâziz aza mülâzimliğine talebiyle bilâ harcırah
Çermik müddei umumisi Ahmet Şevket,

20 lira maaşlı Ergani - Osmaniye müstantikliğine talebiyle
meslek mektebi aliyülâlâ mezunlarından Ahmet Nazif,

20 lira maaşlı Kemaliye müstantikliğine talebiyle ve zatî harcı-
rahla meslek mektebi mezunlarından H. Nazmi,

25 lira maaşlı Isparta müstantikliğine Boyabat müstantığı Ali Kemal,

20 lira maaşlı Lapseki müddei umumiliğine talebiyle bilâ harcırah Gelibolu aza mülâzimi Refik,

40 lira maaşlı Adana hukuk hâkimliğine talebiyle Şebin Karahisar azasından Nasuh,

30 lira maaşlı Demirci hâkimliğine talebiyle bilâ harcırah Gazi Ayıntap sulh hâkimi Necmettin Beylerin intihaplarına karar verildi.

10 - 4 - 929.

Karar numarası : 19

20 lira maaşla Kırşehir Sulh hâkimliğine zatî harcırahile Zaram. u. liğinden müstafi Şerefettin,

40 lira maaşlı Ankara Asliye ceza azalığına tahviline karar verilmiş olan İstanbul Sulh hâkimlerinden Nurettin,

40 lira maaşlı İstanbul birinci Sulh hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Ankara icra reisi Halit,

30 lira maaşlı Adana icra muavinliğine hâkimler kanununun 36 ıncı maddesi mucibince bilimtihan 3 üncü devre icra muavinliğine şayanı terfi olan Bilecik İcra memuru H. Tahsin,

35 lira maaşlı Şarkî Karahisar azalığına talebiyle harcırahsız Suşehri hâkimi Mehmet Talât,

30 lira maaşlı Suşehri hâkimliğine Şarkî Karahisar aza mülâzimi İbrahim Fikri,

25 lira maaşlı Marmara Sulh hâkimliğine talebiyle harcırahsız Aziziye m. u. si Mehmet Emin,

25 lira maaşlı Kırşehir aza mülâzimliğine tahviline karar verilmiş olan Marmara Sulh hâkimi Ahmet Ramiz,

20 lira maaşlı Gelibolu aza mülâzimliğine Mektebi hukuk mezunlarından Hasan,

20 lira maaşla Hadım m. u. liğine talebiyle harcırahsız Ardahan aza mülâzimi Hikmet,

30 lira maaşlı Mustafa Kemal Paşa azalığına talebiyle Samsun m. u. muavini Nazif,

35 lira maaşlı Elâziz azalığına talebiyle Bitlis m. u. si Şevket Beylerin intihaplarına karar verildi.

17 - 4 - 929.

Karar numarası : 20

25 lira maaşlı Adana sulh hâkimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile ve talebiyle bilâ harcırah Bartın aza mulâzimi Necati,

20 lira maaşlı Bartın aza mulâzimliğine mektebi Hukuk mezunlarından Ahmet Medenî,

25 lira maaşlı Samsun müddei umumî muavinliğine talebiyle ve zatî harcırahile Rize azalığından mustafi Hüseyin Hüsnü,

20 lira maaşlı Eskişehir hâkimliğine talebiyle harcırahsız Sındırgı müddei umumisi Rauf,

25 lira maaşlı Artova sulh hâkimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile ve talebiyle bilâ harcırah Taşköprü müddei umumisi Hüseyin Şevket,

30 lira maaşlı Manavgat hâkimliğine talebiyle ve zatî harcırahla Hassa sulh hâkimliğinden müstafi Abdullah kâni,

20 lira maaşlı Eşme müddei umumiliğine talebiyle harcırahsız Sinop müddei umumî muavinliğinden müstafi İsmail Lûtfi,

30 lira maaşlı Gaziayıntap sulh hâkimliğine Bünyan hâkimi Tevfik,

25 lira maaşlı Samsun aza mulâzimliğine Rize ceza hâkimi Ahmet Niyazi Beylerin intihaplarına karar verildi.

24 - 4 - 929.

Karar numarası : 21

Münhal olan Adliye baş müfettişliğine sabık baş müfettiş Abdülkerim Beyin tayini tensip kılınmıştır.

28 - 4 - 929.

KANUNLAR:

Türk vatandaşlığı kanununun dördüncü maddesinin birinci fıkrasının tadili hakkında Kanun

Kanun numarası : 1414

Neşri tarihi : 16-4-1929

Madde: 1.— 1312 Numaralı Türk vatandaşlığı kanununun dördüncü maddesinin birinci fıkrası berveçhi ati tadil olunmuştur:

1 - Kânunsani 1929 tarihinden itibaren Türkiye-de doğan ecnebinin Türkiyede doğan çocuğu Türktür. Bu gibiler Türk kanununa göre sinni rüşte vardıktan sonra altı ay içinde ana ve babalarının tabiiyetlerini ihtiyar edebilirler. Bu takdirde haklarında sekizinci madde tatbik olunur.

Madde: 2.— Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'i olur.

Madde: 3.— Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

6-4-1929.

Hâkimler kanununun altıncı maddesini tadil eden kanun

Kanun numarası : 1415

Neşri tarihi : 16-4-1929

Madde: 1.— 3 Mart 1926 tarih ve 766 numaralı Hâkimler kanununun altıncı maddesi aşağıda yazılı surette tadil edilmiştir:

Hakimlerden intihap olunan Adliye Vekâleti kâlemi mahsus müdürü ile Zat ve Hukuk ve Ceza işleri muavinleri ve Temyiz Mahkemesi baş mümevizleri ve Hukuk ve Ceza işleri mümevizlerinin bu memuriyetlerde geçirdikleri müddetin tamamı hakimlikte geçirilmiş sayılır.

Madde: 2.— Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde: 3.— Bu kanun hükmünü icraya Adliye Vekili memurdur.

8 - 4 - 1929.

Ecnebi memleketlere gönderilecek talebe hakkında kanun

Kanun numarası : 1416

Neşri tarihi : 16-4-1929

Madde 1.— Umumî ve mülhak bütçe ile idare olunan Devlet devairi ve inhisar idarelerinin, Vilâyetlerin, Şehremanetleri ile Belediyelerin, Ticaret odalarının ve mukavelenameleri mucibince talebe göndermeğe mecbur olan şirketlerin tahsil için Ecnebi memleketlere gönderecekleri talebe bu kanun ahkâmına tabidir.

Madde 2.— Birinci maddede sayılan makamlar tarafından ecnebi memleketlere gönderilecek talebe Maarif Vekâletince müsabaka ile seçilir.

Bu makamlar göndermek istedikleri talebenin adedini, ihtisas zümresini ve bu talebede aradıkları evsafı ve okutmak istedikleri memleketleri ve takip etmesini arzu eyledikleri tahsil plânının esaslı cihetlerini her sene nisan nihayetine kadar Maarif Vekâletine bildirirler.

Maarif Vekâleti de o sene ecnebi memleketlere gönderilecek

talebenin evsafını, tahsil şartlarını alâkadar tedris müesseselerine tebliğ ve gazetelerle ilân eder.

Madde 3.— Sene sonu imtihanlarını müteakip tedris müesseselerinin muallim veya müderris meclisleri toplanarak o seneki mezunlarla başkaca daha yüksek bir müesseseden mezun olmamış evvelki seneler mezunlarından gerek malûmat gerek zekâ ve seciye itibarile aranılan evsafı haiz olanları müsabakaya girebilmek üzere namzet olarak ayırırlar. Yalnız askerî fabrikalar umum müdürlüğünden tahsile gönderilmek istenen talebe için namzetler, imtihanları diğer talebe usul ve şartları dahilinde Mf. Vekâletince yapılmak üzere, mezkûr Müdürlük tarafından seçilir.

Madde 4.— İmtihan merkezlerinde teşkil edilecek sıhhiye heyetleri namzetlerin muayenelerini yaparak Ecnebi memleketinde tahsillerine mani olacak arızalardan salim bulunup bulunmadıklarını tayin ederler. Namzetler bu heyetin vereceği sıhhat raporlarını almadan müsabaka imtihanına girmezler.

Madde 5.— İmtihan sualleri Maarif Vekâletince tayin edilecek mütahassıslardan mürekkep bir komisyon tarafından tertip olunur. Bu komisyon lüzum gördüğü takdirde sual tanzimini hariçteki mütahassıslara da havale edebilir. Ancak başka dairelerden gönderilecek talebenin sualleri tertip edilirken alâkadar vekâletlerden memur edilecek mütahassıslar dahi aza sıfatile komisyona iştirak ederler.

Madde 6.— İmtihanların yapılacağı tarih, müessese ve merkez her sene Maarif Vekâleti tarafından tayin ve en az onbeş gün evvel ilân olunur.

Madde 7.— İmtihanlar Maarif Vekâleti tarafından her merkezde teşkil edilecek heyetler huzurunda yapılır. Bu heyetlerin teşekkül ve çalışma usulleri bir talimatname ile tespit olunur.

Madde 8.— İmtihan evrakı, sualleri tertip eden komisyon tarafından tetkik edilir. Her derse ait imtihan evrakı biri alâkadar vekâ-

letten memur edilmek üzere en az iki zat tarafından tetkik olunur. Ecnebi lisanı notu diğer derslerden müsavi derecede not alanlar arasında tercih sebebi olarak nazarı itibara alınır. Sualleri tertip eden komisyon icabında ders zümrelerine emsal kabul edebilir.

Madde 9.— Elyevm tahsilde bulunan ve bundan böyle gönderilecek olan her talebeye Maarif Vekâletince tahsil şartlarını gösteren etraflı birer plan verilir. Lüzum ve zaruret takdirinde bu planlar (2) inci madde hükmü nazarı dikkate alınarak Maarif Vekâleti tarafından tadil edilebilir.

Madde 10.— Müsabakada kazanan ve gönderilmeleri kararlaştırılan talebeden bu kanun ile kendilerine tahmil olunan mecburiyetleri ifa edeceklerine dair Maarif Vekâletince birer teahhütname alınır ve bu teahhütnamelerin tasdikli birer sureti alâkadar makamlara verilir.

Madde 11.— Bir talebenin tahsilini ikmal etmesi o talebenin tahsil plânında gösterilen merhaleleri geçmesi demektir. Hastalık veya her hangi meşru ve fevkalâde bir hal vaki olmadıkça talebenin tahsil plânında gösterilen müddette tahsilini bitirmemesi o talebenin geriye çağırılmasını icap ettirir.

Madde 12.— Umumî ve mülhak bütçe ile idare olunan dairelerin tahsilde bulunan veya yeniden gönderecekleri talebe için her sene bütçeleri ile kabul olunacak tahsisat her daire namına ayrı ayrı maddeleri ihtiva etmek üzere Maarif vekâleti bütçesinde açılacak bir fasılda cemolunur. Diğer makamlar kendi hesaplarına tahsilde bulunan ve yeniden gönderilecek olan talebenin Maarif Vekâletinden alacakları miktara göre senelik tahsisatının tediyesini her sene Nisan nihayetine kadar Maliye Vekâletine tahriren teahhüt ederler. Bu teahhütler yekûnu bir taraftan varidat bütçesine ithal diğer taraftan da Maarif Vekâleti bütçesindeki talebe tahsisatı faslına bir madde olarak vazolunur.

Madde 13.— Talebe tahsisatı, bütün talebeye şamil olmak üzere her sene Maarif Vekâletinin teklifi ile İcra Vekilleri Heyetince

tespit olunacak aylık miktar ve Maarif Vekâletince tahakkuk ettirilecek zarurî masraflar mecmuundan ibarettir.

Madde 14.— Maarif Vekâleti ecnebi mekteplerde tahsilde bulunan talebenin daimî ve muntazam bir surette teftiş ve mürakabesi vazifesi ile mükellef olmak üzere âzamî dört maarif müfettişinden ve Askerî fabrikaları umum müdürlüğüne mensup bir müfettişten mürekkep bir teftiş heyeti bulundurur.

Her müfettişe müteferrik ve müstacel masraflar için İcra Vekilleri kararile üç bin liraya kadar avans vermeğe Maarif Vekâleti salâhiyettardır.

Madde 15.— Müfettişler mühim ve müstacel sebepler dolayisile bir talebenin bulunduğu şehir veya müesseseyi tebdil edebilirler.

Askerî fabrikalara mensup talebeler sınıfını muhafaza etmek suretile bu ahkâma tabidir. Bu takdirde âzamî bir hafta zarfında vekâleti keyfiyetten haberdar ederler.

Madde 16.— Müfettişler kendi hesaplarına tahsilde bulunan Türk talebenin vaziyetini ve çalışmalarını aileleri tarafından vukubulacak müracaat üzerine teftiş ederler ve neticeden kendilerine malûmat verilir. Bu talebeden millî şeref ve haysiyeti kırarak surette hareket ettikleri müfettişler tarafından tespit edilenler, velileriyle talebenin tahsilde bulunduğu memleket elçiliğine ve Maarif Vekâletine bildirilir.

Madde 17.— Maarif Vekâleti her talebenin tahsilini ikmal etmesinden altı ay evvel keyfiyeti ait olduğu makama bildirir.

Tahsilini ikmal ile avdet eden, üç ay zarfında teahhütname ile merbut olduğu makama müracaata mecburdur. Müracaatından itibaren mensup olduğu makamca bu talebeye bir vazifeye tayin edilmedikçe üç ay müddetle ecnebi memleketlerde tahsilde bulunan talebe için itası mukarrer asgarî aylığının yarısı aylık tahsisat olarak verilir.

Madde 18.— Avdet ve müracaat etmiş olan bir talebe ihtisası dahilinde kendisine teklif olunacak hizmeti kabule mecburdur. Ancak

bu mecburiyet müracaatından itibaren üç ay nihayetine kadar bir hizmete tayin edilmeyenler için sakıt olur.

Birinci maddede sayılı makamlardan Belediyeler, Ticaret odaları ve şirketler tarafından tahsile gönderilen talebe müstesna olmak şartile diğer makamlara ait talebe için 10uncu maddeye tevfikan bu talebenin teahhütnameleri ahkâmının tatbiki ile vazifedar olanlar avdet edecek talebeyi açıkta bırakmamak üzere zamanında bütçeleri ile tahsisat teklif etmemek veya münhal bir vazifeyi hazır bulundurmamak gibi tedabiri evveliyeyi ittihazda ve intihap ve tayin ile mükellef olanlar tahsilden avdet ve müracaat eden talebeyi ihtisasları dahilinde münhal bir hizmete kanunî sebepler olmaksızın tayin için muktazi muameleleri ifada ihmal ve terahi gösterdikleri takdirde o talebenin ecnebi memleketlerde tahsili uğrunda ihtiyar edilmiş masrafını ödemeğe mecburdurlar.

Teahhütname ile merbut olduğu makam tarafından kendisine müracaatından itibaren iki ay zarfında iş gösterilmeyen talebeyi üçüncü ay hitamına kadar devletin her hangi bir dairesi hizmete tayin edebilir ve bu takdirde talebenin teahhütnamesindeki mecburiyeti kendisini hizmete tayin eden daireye intikal eder.

Madde 19.— Geriye çağırılan talebe ile tahsillerini bitirerek üç ay zarfında avdet eylemeyen ve (17) (18) inci maddeler mucibince müracaat ve teklif olunan hizmetleri kabul etmeyen talebe ile bunlardan mecburî hizmet müddeti içinde istifa eden veyahut memuriyetten ihraç cezasına uğrıyanlar Memurin kanununun altmış dördüncü maddesine tevfikan tahsil masraflarını faizlerle beraber ödemeğe mecburdurlar.

Madde 20.— Evvelce kendi hesaplarına tahsile gitmiş olan talebeden tahsillerine devam edemeyecek vaziyete düşmüş olanlar, bulundukları resmî müesseselerde imtihan geçirmiş ve bu imtihanlarda muvaffakiyet temin etmiş bulundukları takdirde müfettişliğin

mütaleası alındıktan sonra zümresine ait tahsisat mevcut olmak ve dairesince muvafakat olunmak şartile bu kanun ahkâmına tabi talebe arasına alınabilirler. Ecnebî memleketlerde resmî hiç bir imtihan geçirmemiş olanların bu kanun ahkâmına tabi talebe meyanına alınabilmesi için Maarif Vekâletince açılacak müsabaka imtihanlarına iştirâk etmeleri şarttır.

Madde 21. — Birinci maddede sayılı makamlar tarafından tahsil için ecnebî memleketlere ayrıca memur gönderilmesi caiz değildir. memurlardan tahsil için gitmek isteyenler bu kanun ahkâmına tev-fikan talebe sıfatını iktisaba ve gitmezden evvel memuriyetlerinden istifaya mecburdurlar. Dairelerince sitaj maksadile ecnebî memleketlere gönderilecek memurlara bu kanunun şumulü yoktur.

Madde 22. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 23. — Bu kanun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

8-4-1929.

1111 Numaralı Askerlik mükellefiyeti kanununun bazı maddelerinin tadiline dair kanun

Kanun numarası : 1413
Neşri tarihi : 15-4-1929

Madde 1. — Askerlik mükellefiyeti kanununun 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

“ Askerlik çağına girenlerin asker kütüğüne yazılanları ve sağık ve sağıamlıklarla okuyup yazmaları ve tahsil dereceleri, san’atları ve nerelerde bulundukları hakkında ya-

pılacak tetkikata (yoklama) denir. Askerlik çağına girenlerden yoklama devresinde bulunanlar, biri yirmi yaşlarına girdikleri senenin ikinci kânununun birinci gününden başlayarak haziran sonunda bitmek üzere (ilk yoklama), diğeri her askerlik dairesi dahilinde temmuzun birinci gününden teşrinievvelin sonuna kadar devam eden müddet içinde bitmek üzere (son yoklama) adlı iki yoklamaya tabi tutulurlar. Bu yoklamalar yapılırken ruhsatlı efrat ile ihtiyatların da yoklamaları yapılır.„

Madde 2.— Mezkûr kanunun 21 inci maddesine şu fıkra ilâve olunmuştur.

“İdare Heyeti kararile numarasız asker edilenlerin sınıflarının tayini askerlik meclisleri mün'akit bulunmadığı zamanlarda mintakasında bulundukları kolorduya aittir.„

Madde 3.— Mezkûr kanunun 55 inci maddesinin (C.) fıkrası aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

“Askerî mekteplerle, nizamname ve talimatnamelerine nazaran devam mecburiyeti olan resmî ve yüksek mektepler, liseler ve orta mekteplerde ve talî meslek mekteplerinde veya bu derecede olduğu Maarif Vekâletinden veya emînliklerinden ve müdürlüklerinden tasdik olunan hususî ve ecnebi mekteplerde ve keزالik aynı evsafa bulundukları Maarif Vekâletince musaddak memleket harici mekteplerde okumakta oldukları anlaşılan ve memleket dahilinde veya haricinde talî veya âlî bir mektebi bitirerek daha yüksek mektebe veya hariçte daha yüksek fennî ve sinâî müesseselere girmek için alâkadar vekâletlerce muayyen olan müddetle dahil veya hariçte lisan tahsilinde veya sitajda bulunanlar, son yoklamaları sırasında talî veya âlî bir mektebi bitirerek memleket dahilinde ve ha-

ricinde daha yüksek mekteplere veya fennî veya sınaî müesseselere kabul zamanı olmadığından dolayı girememiş olanlar o sene içinde girerek vesaikî lâzımeği gönderdikleri takdirde bunların ertesi seneye terkleri ancak yirmi dokuz yaşını bitirinciye kadar uzar. Bu yaşa kadar tahsillerini bitirmemiş olanlar, iki sene üst üste sınıf geçmiyenler âlî bir mektebi bitirdikten sonra diğer âlî bir mektebe veya bir talî mektebi bitirdikten sonra diğer bir talî mektebe girenler, veya ihtisas şubelerine ayrılmış müesseselerin ve Darülfünunun bir şubesini bitirdikten sonra diğer şubelerine girenler ertesi seneye terkedilmeyip asker edilirler. İşbu talebenin derslerine muntazaman devam etmesi şartıyla tahsil saatleri haricinde memuriyet, vazife, san'at, ticaret ve ziraatle iştigalleri tecillerine mani değildir.„

Madde 4.— Mezkûr kanunun 58 inci maddesi şu suretle tadil edilmiştir:

“İhtiyat efrat seferberlik, asayiş veya talim ve manevre için sınıf ihtiyacına göre tamamen veya kısmen çağırılırlar.

Usta efrat ihtiyata geçtikleri tarihten itibaren her iki senede bir talim ve manevre için çağırılabilirler, bunlar için her defasında talim ve manevre müddeti bir buçuk ayı geçmez. Hiç silâh altına alınmamış efrat altı ay müddetle ve silâh altına alınmış efrattan altı aydan eksik talim ve terbiye görmüş olanlar altı ayı tamamlamak üzere lüzum ve imkân oldukça silâh altına alınabilirler.„

Keza mezkûr kanunun 59 uncu maddesinin son fıkrası şu suretle tadil edilmiştir:

“İhtiyat efradın talim ve manevre için celbi muvazzaf efrat gibi yapılır.

Dahilî asayiş için celpleri seferberlik ahkâmına tabidir.,

Madde 5. — Mezkûr kanunun 77 inci maddesi şu veçhile tadil olunmuştur :

“Muvazzaf hizmetini yapmak üzere kıtaat ve müessesata girmiş olan efrada askerlikleri altı ayı geçmedikçe ve cezalı efrada, cezaları müddetini ikmal etmedikçe izin verilmez. Altı ay askerlik yapmış olanlara bir buçuk senelik hizmet sınıflarında bir ay, iki senelikte bir buçuk ay, iki buçuk seneliklerde iki ay ve üç seneliklerde iki buçuk ay izin verilebilir.

Şukadar ki bir sene zarfında verilen izin müddetinin meemuu bir ayı geçmez. Bu müddetten fazla izin ile altı ayı tamamlamamışlardan fevkalâde mazeretleri olduğu anlaşılanlara izin verebilmek hakkı kolordu ve daha yüksek makamlara aittir.

Gerek izinli ve gerek tebdilhavaya gönderilecek efradın ne kadar izinli veya tebdilhavalı olduklarını gösterir, kıt'a ve müessese kumandanlarına ellerine teskere verilmekle beraber keyfiyet başkaca askerlik şubelerine de yazılır ve şubeler de bu gibileri izinli ve tebdilhavalı defterlerine yazarlar ve müddetleri bitince kıt'alarına sevkederler.,

Madde 6. — Mezkûr kanunun 78 inci maddesi şu şekilde tadil edilmiştir :

“Muvazzaflardan tebdilhavaya gidenlerin tebdilhava müddetleri üç ay veya daha ziyade olduğu veya temdit veya tekrar ile üç ayı geçtiği halde müddetin üç aya kadar (dahil) olan kısmı veya izin alan efradın izin müddetlerinden her sene yalnız bir ayı muvazzaf hizmetlerinden sayılır. Bir aydan fazla izinlerin muvazzaf hizmetten sayılabilmesi Büyük Erkânı Harbiye Riyasetinin muvafakatı ve Millî Müdafaa

Vekâletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyeti kararla verilen umumî mahiyetteki izinlere aittir.

Muvazzaf hizmetlerini bitirmiş oldukları halde görülen lüzum üzerine terhisleri geciktirilmiş olanlara ruhsatlı ve ihtiyat ve cezalı efrattan tebdilhavaya gidenlerin ve izin alanların tebdilhava ve izin müddetleri, ne kadar olursa olsun tamamile hizmet ve cezalarından sayılır.

Hazarda üç aydan az tebdilhava alanların kıt'alarile irtibatları kesilmez, yalnız müddetleri ne olursa olsun tebdilhavaları hitamında muvazzaflık müddetlerinin ikmaline altı aydan az kalmış olanlar mukim bulundukları şubelerinin mensup oldukları kolordu emrine verilirler.

Madde 7. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 8. — Bu kanunun ahkâmını icraya İcra Vekilleri heyeti memurdur.

9 - 4 - 1929.

Ş. D. KARARLARI :

Aidatı tekaüdiyeye tabi İdarei hususiye ve Belediye memurları Memurin kanununun muvakkat birinci maddesi mucibince tasfiye edildikleri ve ikramiye itası icap ettiği takdirde bu ikramiyelerin Devlet bütçesinden mi yoksa bu memurların maaş aldıkları bütçelerden mi verilmesi lâzım geldiği hakkında

Tanzimat dairesi

Karar numarası: 74

Karar tarihi: 17-12-1928

(788 Numaralı memurin kanununun muvakkat maddeleri ve 1928 bütçe kanunu görüldü)

Alelûmum tasfiyeye tabi tutulan memurlar ya tekaüde sevkolunur veya ikramiye verilir. Tekâüde sevkolunanlara Maliye masraf bütçesinin 219 uncu faslından tekaüt maaşı tahsis ve mütekaitler hakkındaki ahkâm tatbik olunur. İkrâmiye alması iktiza eden memurlar 788 numaralı kanunun tatbikı masrafı namile her daire bütçesine mevzu tahsisattan ikramiyeleri tesviye edilmekte olmasına nazaran ikramiye itasıyle tasfiye Memurin kanununun maddei muvakkatesinin tatbikından mütevellit bir hal olması ve bu kanunun ahkâmı maliyesinin tatbikına ait her masrafın o daire bütçesinden verilegelmekte bulunması itibarile bu kabil memurların şu suretle tasfiyelerini bir nevi mecburî tekaüt muamelesi addederek ikramiyelerinin de hazineден tesviyesi esasının kabulü, ya bu bapdaki kanunların telfikan tefsirine veya yeniden bir malî kanun vaz'ına mütevakkıf bulunduğuna müttefikan karar verildi.

Heyeti umumiye mazbatası

Tarihi: 21-2-1929

Tanzimat dairesinin 17-12-1928 tarih ve 74 numaralı işbu mazbatası Heyeti Umumiyede okundu.

Tekaüde tabi idarei hususiye ve Belediye memurlarından tekaüt müddetini ikmal etmiyenlerden tasfiyeye tabi tutulanlara verilecek ikramiyelerin ya hazinei devletten itası esasının kabulü veya bu baptaki kanunların telfikan tefsiri ve yahut yeniden bir malî kanun vaz'ına mütevakkıf bulunduğu yolunda Dairei müşarünileyhaca ittihaz olunan kararla İdarei hususiye memurlarına taallûk eden kısmı muvafık olup ancak Belediye memurlarının Memurin kanununun birinci maddesinde mezkûr memurin idadına dahil olmadıklarına dair B. M. Meclisince ahiren ittihaz olunan 23-12-1928 tarih ve 463 numaralı karara nazaran bunlar hakkında kanunun maddei muvakkatesine göre tasfiye muamelesi icrası mevzubahis olmayacağından Belediye memurları için ayrıca bir karar ittihazına mahal görülmemiştir.

Dahiliye ve Maliye Vekâletlerine bu dairede tebliğat icrasına 21-2-1929 tarihinde müttefikan karar verilmiştir.

VERKÂLETÇE YAPILAN TAMİMLER:

Cebeli Bereket birinci sınıf zabıt kâtibi Ahmet Ef.
hakkındaki ademi istihdam kararının ref'ine dair.

Cebeli Bereket birinci sınıf zabıt kâtibi sabıkı olup elyevm açıkta bulunan Ahmet Ef. (28 - Mayıs - 336) tarihinde Fransızlara karşı açılan harp ve cıdali millide Fransızların işğal ve idaresinde bulunan Osmaniyede teşekkül eden Liva hükûmet merkezinde memuriyet kabul ve ifa eylesmesinden dolayı) Mülkiye hey'eti mahsusasınca 854 No.lı kanunun 4 üncü maddesi mucibince hakkında verilmiş olan Devlet hizmetinde ademi istihdam kararına müddeti kanuniyesi zarfında itiraz eyliyerek evrakı Âlî karar hey'etince bittetkik :

Mumaileyh Ahmet Efendinin işgalden mukaddem zabıt kâtibi olduğu, ve mücadelei milliyeye iştirak eylemiş isede büyük taarruzda cephe kumandanlarının arzularıyla şehit düşen amucazadesinin ailesini himaye için işgal dahilinde kalıp yine onların muvafakatleriyle eski vazifesi olan zabıt kitabetine devam eylediği ve Fransızlar tarafından yeniden bir memuriyete tayin kılınmadığı, Bahçeye hiç gitmediği, âmali milliyeye muhalif hiç bir hareketi görülmediği gibi bilâkis hüsnü hidematı görüldüğü ve bu yüzden açıkta kaldığı istirdadı müteakip Hükûmeti millieye de vazifeye tayin edildiği resmî ve gayrı resmî vesaik ve şuhudun ifadatiyle tahakkuk eylemekte olduğundan hey'eti mahsusanın 27 - Nisan - 927 tarih ve 955 No.lı mazbatai hükmiyesinde mumaileyh Palalızade Ahmet Efendinin hakkında noksan tahkikata binaen verilmiş olan kararın ref'ine 31 - Mart - 929 tarihinde karar verildiği Âlî karar hey'etinin 18-4-929 tarih ve 209 No.lı kararından anlaşılmakla tamimen tebliğ olunur Efendim.

7 - 5 - 1929

ADLÎ ŞÜUN

İcra ve İflâs ve Tatbikatı kanunları Büyük Millet Meclisinde

Ad. V. Mahmut Esat Bf. Hz. nin beyanatları

İcra ve İflâs ve Tatbikatı hakkındaki kanunların T. B. M. meclisinde kabulü esnasında cereyan eden müzakeratve Adliye vekilimiz Mahmut Esat Bf. hazretleri tarafından irat buyurulan nutkun, Hukukî mahafilimizde uyandıracağı alâka ve ehemmiyet hasebiyle, « Ceridei Adliye » sahifelerine nakli faideli ve lüzumlu addolunmuştur.

Adliye Vekili Mahmut Esat Bf. lâyhada insicamı muhafaza endi-
(İzmir) — Muhterem beyfendiler! şesile oradan alındı. Pek zarurî

Bu gün Büyü-
yük Heyetinizin
müzakeresinde
arzolunan Türk
Cumhuriyeti-
nin icra ve iflâs
kanun lâyihası,
İsviçrenin Fede-
ral icra ve iflâs
kanunu örnek
tutularak yapılmıştır. Federal

“ İcra ve İflâs ve tatbikatı „ kanun lâyhaları, İsviçre icra ve iflâs kanunun fransızca metninden tercüme ve en güzide Türk hukukşinaslarından müteşekkil bir heyet tarafından tetkik olunarak Türk cumhuriyeti Adliyesince inkılâbımıza uygun ve demokratik hukuk düsturlarına mütabık surette hazırlanmış, ve T. B. M. meclisine takdim edilmişti. Ahiren Adliye Encümenince de lâyhaların tetkikatı ikmal edilerek Heyeti umumiye sevkolunmuş ve Meclisi Âlinin 18-4-929 tarihinde mün'akit 54üncü içtimanın birinci celsesinde heyeti umumiyesiyle küll halinde kabul edilmiştir. Her iki kanun tarihi neşrinden 4 ay sonra tatbik edilecektir.

görülen, pek ufak, tefek tadiller bir tarafa bırakılırsa Cumhuriyetin icra ve iflâs kanunu lâyihası hükümlerine, mefhumlarına değil hattâ kelimelerine kadar mehazine sadık

kanununun kanton kanunlarına kalmış bir eserdir denilebilir. Lâyatfettiği iflâsa ait bazı kısımlar da; kanunun hazırlanması için hukukçu-

larımızdan mürekkep bir heyet tercüme etrafında bir sene çalıştı. Sonra teşkil olunan ikinci bir hukukçular heyeti bu tercümeyi bir kere daha gözden geçirdi ve nihayet Adliye vekâletinizin verdiği direktifler dahilinde lâyihaya icap eden üslûp ve şekli verdi. Bu çalışma da altı ay kadar sürdü. Büyük Meclisin Adliye Encümenini teşkil eden güzide heyette bu lâyiha'nın etrafında uzun uzadıya tetkikatta bulundu ve yaptığı münakaşalarla vaziyeti aydınlattı. Bundan sonradır ki lâyiha Yüksek Heyetinize arz edilebilecek bir hale geldi.

Elimizde mevcut kanunu neden bir tarafa bıraktık ve bunun yerine İsviçre Federal kanununu aldık? Ve niçin İsviçre Federal kanunlarını diğerlerine tercih ettik? Her vakit hatıra gelebilen bu düşünceler etrafında kısaca malûmatımı arz etmek için müsaadelerini rica edeceğim. Bu günkü icra kanunumuz çünkü mülga kanunlarımızın müeyyidesidir. Bu günkü kanunlarımız, başta Kanunu medenî olmak üzere elimizdeki icra kanun ile müeyyidesiz kalmak tehlikesine maruzdur. İsviçrenin Federal kanununu diğer memleketlerin kanunlarına tercih etmekteliğimize sebepte bu kanunu onlardan daha pratik, daha yüksek buluşumuzla beraber

Türk Cumhuriyeti için İsviçre kanunu medenisini ve borçlar kanununu evvelce almış olmaklığımız bu kanunlar arasında insicamı muhafaza içindir ki İsviçre iflâs kanununu diğer memleketlerin kanunlarına tercih ettik. Yüksek tasvibinize arz olunan icra ve iflâs kanun lâyihasının pratik kıymeti hakkında bir senelik tecrübelerimizden müsaadenizle bir misal arz etmek isterim. Geçen sene Büyük Heyetinizce kabul edilen ve bu lâyiha'nın kısımlarından olan ilâmsız icra usulünün tatbikına başlanılalı bugün bir sene oluyor. Bu müddet içinde Cumhuriyet İcra dairelerine 450,000 ilâmsız icra işi gelmiştir. Bu miktarın 80,000'ni inkâr edildiğinden mahkemeye gönderilmiştir. Geri kâlan 370,000 ilâmsız icra işi 10 ay içinde Cumhuriyet İcra dairelerince mahkemeye uğratılmaksızın hallolunmuştur. Demek oluyor ki İcra dairelerimize mahkemeye uğramaksızın günde 1170 iş gelmiştir.

Bu müddet zarfında icra dairesine verilen ve miktarı 600 bin olan ilâmlı ceza ve hukuk işleri hesaba dahil değildir. İlâmsız icranın verdiği bu neticeye göre 450,000 iş sahibi vatandaş veya yabancı, mahkemelerde dava etrafında geçirecekleri vasatı altı aylık,

bir senelik bir zamanı kazanmış oluyorlar ki adaletin bu derece sade, çabuk tecellisine İsviçre, Almanya, Türkiye müstesna olmak üzere başka memleketlerde rastlayamayız. (*Bravo! sesleri*)

Muhterem Bf. ler, bundan başka ilâmsız icra usulünün, memleketimizde itibarın, emniyetin belli başlı amili olduğunda da şüphe edilmemelidir. İlâmsız icra usulünün diğer yüksek bir kıymeti de mahkemelerimizi ve hakimlerimizi mahkemeye uğramadan halledilecek işlerle meşgul etmemek olmuştur. Bu suretle hakimlerimiz ellerindeki işlerini daha salim ve daha esaslı bir surette tetkik etmek imkânını da bulmuşlardır.

İlâmsız icra usulünün mahiyet ve kat'iyeti filen anlaşıldıkça icra daireleri varidelerinin gelecek seneler içinde daha çok az olacağına şüphe edilmemelidir. Bu gün mahkemeye uğramadan halledilen icra işleri, bendeniz şüphe etmiyorum ki yarın icra dairelerine de uğramadan doğrudan doğruya alacaklılarla borçlular arasında halledilecektir. Çünkü bu günkü ilâmsız icra varideleri bu günün değil, dünkü işlerin tasfiyesidir. İlâmsız icra usulünün tatbikına başlandığı günden beri mahkeme-

ye uğramadan icra dairelerince halledilen işlerden bazılarını Yüksek Heyetimize; gerek memleketimizde borca karşı gösterilen yüksek sadakatı ve gerek ilâmsız icra usulünün tatbikattaki tesirini bildirmek için arz etmek isterim. Bu yekûnlar içinde mahkemeye müracaat edilmeden doğrudan doğruya icra dairesinde itiraf edilmiş 60000, 50000, 30000, 25000, 10000, liralıkları az değildir.

Muhterem beyfendiler, ilâmsız icra usulünün bir senelik verimi budur ve bunlardır. Bu kanunların istilzam ettiği teşkilâtı bütçemizin siyasi nisbetinde her sene koruyoruz. Bu teşkilâtın yakın bir atide tamamlanacağına ve bu suretle yeni kanunlarımızın âzamî semerelerinin alınacağına da eminim. Tasvibinize arzolunan lâyiha'nın mühim bir kısmını, hatta ruhunu teşkil eden ilâmsız icra usulü bu lâyiha içine yeniden alınmıştır.

İcra ve iflâs kanunu lâyihamızın bir tek cümle içinde ruhunu ve esasını tespit etmek lâzım gelirse denebilir ki işleri mahkemeye düşürmeden çar çabuk bitirmek ve tezden hakkı yerine getirmektir. Türk adâlet sistemleri, adâlet önünde bekliyen ve sürünen değil, fakat hakka kavuşan ve daima

yükselen insanları ve vatandaşları görmek istemektedir.

Şu ciheti de Büyük Heyetinizin bilgisine arz etmek isterim ki bu kanun lâyihasının tatbikına başlandığı gün, bütün medenî memleketlerde olduğu gibi, şahsî borç için hapis, bu vatanda maziye geçen ölü tesislerin sırasında anılacaktır (*Bravo ! sesleri*). Menşei Roma hukukunda bulunan kurunu ulâ ve vustayı aştıktan sonra zamanımıza kadar yaşaya gelen bu sistem bir bakıma göre memleketimizde mütegalibeliğin belli başlı ve son silâhlarından birisini teşkil etmektedir.

Eğer icra ve iflâs kanun lâyihası, Yüksek Heyetinizin kabulüne değerse bu memlekette iradenin en büyük mümessili olan kat'i kararınızla ve güçlü bilginizle mütegalibeliğin bu silâhı da param parça edilecektir. (*Bravo ! sesleri, alkışlar*)

Muhterem Beyfendiler ; zannedilmemelidir ki alacaklar müeyyidesiz ve bütün borçlular başı boş kalacaktır. Yeni sisteme göre alacağın ilk müeyyidesi borçlunun bilinen ve meydanda bulunan malıdır. Sonra kazançlardır. Bunlar da yoksa son müeyyide borçlunun icra dairesi huzurundaki beyanatıdır. Efendiler, borçlu

bu resmî daire önünde başka bir şeyi olmadığına ve kazancı bulunmadığına dair yalan beyanatta bulunmuş ve resmî daireyi iğfal etmiş ise hakkında Türk ceza kanununun 443 üncü maddesi mucibince üç aydan iki seneye kadar hukuku anme namına hapis cezası verilir.

Muhterem Beyfendiler! Türk milletinin medenî tesisler önündeki yüksek istidadına ve Türk hâkimlerinin denenmiş kuvvetli zekâlarına ve liyakatlerine güvenerek biz bu kanun lâyihasının tatbikatına muvaffak olunacağından şüphe etmiyoruz, İkinci Büyük Millet Meclisinin bu vatana armağanı olan Türk kanunu medenisi etrafındaki teceddüt mesaisi, lâyiha kabulüne mazhar olacak olursa tamamlamış bulunacaktır. Her fırsatta esirgenmemesini rica ettiğim yüksek mütalea ve irşadatınız lâyihanın etrafına milletin öz dileğini örebilecek en büyük ve en keskin bir aydınlık olacaktır.

Ağa oğlu Ahmet B. (Kars) —

Lâğvedilen hapis cezası vergi mükelleflerine de şamilmidir.

Adliye vekili Mahmut Esat Bf. —

Ona dair kanunda bir kayıt yoktur. O kanunu hususî ile tayin edilmiştir. Hapis cezası karşısında o kanunu hususunin tadil veya lâğvı lâzımdır.

Akçora oğlu Yusuf B. — Muh-
terem arkadaşlar! Bir hukuk şinas
olmamakla beraber icra ve iflâs
kanununun ruhu beni o kadar
mahzuz etti ki, nihayet huzuru-
nuza çıkıp tarihî ve lisanî noktai
nazardan bir iki kısa mütalea ar-
zetmekten kendimi alamadım. Siz-
den de, bir iki dakika beni dinle-
menizi istirham ediyorum. Bilir-
siniz ki, Heyeti içtimaiyelerin esa-
sını tesbit eden bilhassa, kanun
formülleridir. Bu noktai nazardan
eski feodal teşkilâtın ki meşrutiyet
devrine kadar Osmanlı saltana-
tında pek bariz surette meşhuttur :
Meşrutiyet devrinden itibaren bir
dereceye kadar yıkılmaya başlan-
mıştır. Ve Cumhuriyet Hükûmeti,
yeni teşekkül etmiş olan Tür-
kiye Cumhuriyeti Devleti ; hürri-
yet ve müsavata müstenit olması
itibarile, bittabi her nevi zaimî
müessesata tahammüledemezdi. Bu
noktai nazardan zaimî teşkilâtın
eseri olan şahsın, şahsı Hükûmet
vasıtasına müracaat ederek tecziye
edebilmesi hususu bu kanun tatbik
edilinceye kadar cereyan etmekte
idi. Bu kanunun tatbiki, ancak ceza
hakkının doğrudan doğruya Hükû-
mete raci olduğu esas, ki muasır
devletlerin en esaslı umdelerinden
birisidir, bunu mevkii icraya koya-
cak bu kanundur. Zaimî teşkilâtın

bazı hurdaları, kırıntıları henüz
şöyle böyle meşhut ise bunun en
mühimmi olan bu kısım, bu kanun
vasıtasile tamamen yok edilecektir,
Vekil Bey pek iyi izah ettiler.
Bundan böyle borçluyu alacaklı
hapsedemeyecektir. Zahren basit
gibigörünen bu mesele tarihin asır-
larca süren tekâmülünden sonra
ancak elde edilmiş olan bir netice-
dir. Buyurdıkları veçhile ta Roma
zamanında yapılıp bilhassa Ku-
runu vustada devam eden ve böy-
lece Hükûmete ait olması iktiza
eden bir hakkın adeta şahıslara
dahi verilmesi mesabesinde olan
bu cihetin izalesi bizim cemiyeti-
miz itibarile büyük bir hatvenin
daha atılması demektir.

Bu noktai nazardan Vekil
Beyefendi ki, Türk cemiyetinin en
esaslı hututunu getirdiği müteaddit
yeni kanunlarla tesbit etmek iti-
barile Türkiye Cumhuriyetine bü-
yük hizmet etmiş, aziz bir arkada-
şınızdır, nihayet bu mühim nokta-
yı da tesbit ederek kurunu vusta kı-
rıntılarından bir tanesini de süpü-
rüp atmış bulunuyor. İkinci bir
noktai nazardan kendilerine teşek-
kür ve kendilerini tebrik etmek
istediğim nokta, ihtiyar bir türkçü
olmak sıfatile söylüyorum. Türk
lisanından çok güzel ifadeler bulup
yeni getirdiği kanunlarda imkân

dairesinde öz Türk lisanını kullanmasıdır.

Besim Atalay B. (Aksaray) – Başka vekâletlere de örnek olsun!

Akçora oğlu Yusuf B. (Devamla) – Örnek olsun amin. (*Handeler*)

Bilhassa bütçe encümenine çok örnek olsun. Yeni getirdikleri mazbata gerek Reisimiz ve gerek Başvekilimiz tarafından tenkit edilen eski bir lisanla yazılmıştır.

Süleyman Sırrı B. (Yozgat) – Amini de siz türkleştiriniz.

Akçora oğlu Yusuf B. (Devamla) – Müsaadenizle buna misal olarak gayet hoş olan bir satırdan bir numune okuyacağım. Bakınız, ne kadar güzeldir, öz türkçe yazılmıştır. (Borçlu, borcunu öder, ödemezse kanunda yazılı usullerle Devlet ödetir.) Ne kadar temiz, pürüzsüz, güzel, saf ve öz türkçedir. Bunu yazan yaşasın (*Bravo sesleri, alkışlar*) Hasılı benim söyleyeceğim sözler şimdiye kadar Türkiye binasının esaslarını teşkil eden Türk medenî kanunu, Türk ceza kanunu ve diğer kanunlarla beraber bu kanunu getirmiş olan Mahmut Esat Beyfendi arkadaşımız, Türk Cumhuriyetine cidden esaslı hizmet etmiş bir arkadaşımızdır. Kendilerini tebrik ederim.

Enver B. (İzmir) – Muhterem Beyfendiler, huzuru dirayet ve

irfanınıza arz ve takdim edilen icra ve iflâs kanunu lâyihası yeni kanunlarımıza tamamen muvazi ve onların ahkâmı umumîyesile mütenasip ve mütenazır olarak gerek üslûp ve gerek mefhum itibarile tanzim edilmiş güzel ve müfit bir kanundur. Malûmu Âliniz icra kanunlarının bir hususiyetleri vardır. Alacaklı mahkemeye gider, bir çok merasimle karşılaşır ve bir çok külfetlere katlanır, eline bir ilâm alır, gayesi bunu icra ettirmektir. Eğer icra ettirmeyecek olursa bu mesai heder olur gider. Binaenaleyh bilûmum muamelâtı adliyenin gayetülgayesi muamelâtı icraiye ile olduğu için icra kanununun tanzimi ve takdiminde pek büyük dikkat etmek lâzım gelir.

İcrada esas olan nokta şudur: Alacaklıyı masebakte ihtiyar ettiği mezahime uğratmıyarak sühuletle hakkına kavuşturmaktır. Daha açıkçası o ilâmı en basit şekilde alacaklı lehine ve fakat medyunu da ezmiyerek ona hakkı hayat ve hakkı teneffüs vererek matlubunu temin etmektir. İcranın gayesi budur. İsviçre kanunlarından Vekili muhteremin ifade buyurduğu gibi. çok cüz'î tadilâtla aynen alınıp huzuru Âlilerine takdim olunan bu lâyihayı kanuniye işte bu esası ve bu maksadı istihdaf etmektedir.

Eski icra kanunumuz bugünkü şeraiti kanuniyemizle hemahenk değildir. Çünkü eski icra kanunu mecellenin mer'i bulunduğu zamana müsadiftir. Ve mecelle ahkâmına muvazı ve mütenazır olmak üzere yapılmıştır. Halbuki Kanunu medenî ile Borçlar kanunu ve ticaret kanunlarile kabul buyurulan yeni desatir ve kavaidi hukukiyenin tatbikatta infazı lâzım geldiğine göre eski icra kanunu bütün bu yeni ahkâmın infazında bazan âciz kalıyordu. Bu itibarladır ki icra rüesa ve hükâmı tatbikatta hayli müşkülâta uğrarlar ve tatbikatta içtihatla amel etmek zaruretinde bulunurlar. Filvaki içtihat muhteremdir, fakat içtihattan evvel kanun yapmak lâzım gelir. Kanun yapmak içtihadı tevhit etmek noktai nazrından bir zarureti kanuniye ve hukukiyedir. İşte icra kanunu bu esbap ve ihtiyaçların ilcasile de tedvin edilegelmiştir. Efendiler, bu kanunun hususiyetlerinden biri muhterem Adliye vekilinin izah buyurdıkları gibi hapsin eski şekilde kalmaması ve yeni bir şekil almasıdır.

Şimdiye kadar cereyan eden muamele malûmu âliniz olduğu üzere efradın icra memur veya reisini tavsit ederek gûya fert hapis hakkına malik imiş gibi hapis

talebinde bulunarak borçlusunu hapsen tazyik şeklinde idi. Bu usulün sakameti meydandadır. Kurunu vustaî kurunu ulâî bir usuldür. Ta kurunu ulâ ve kurunu vusta devrinden bilmukayese kurunu ulâ tarihi hukukunda tetkikat yapacak olursak görürüz ki vaktile dayinler medyunlarını değil hapsetmek, onları köle etmek hakkına bile malik idiler. Bittabi bu medeniyet arasında efradın böyle diğer fert üzerinde şedit bir muamelede bulunmasına ve bunun şekli kanunî almasına imkân olmazdı. Onun için fert yerine hukuku anme hapsi kaim olmuştur ve elbet daha münasip ve daha makbul olmuştur.

Şimdi bu şekilde icra dairesi re'sen hareket etmek mecburiyetinde bulunacağı gibi müddei umumilikte işe vaz'iyet etmek ve binanaleyh beyanatı kâzibede bulunan mahkûmualeyhi ceza hâkimi huzurunda tecziye ettirmek salâhiyetine malik oluyor. Medyun alacağı ihbarname üzerine icra dairesine müracaatla menkul ve gayrı menkul eşyasını bildirmek mecburiyetindedir. Hilâfı kanun beyanatı ceza kanununun 343üncü maddesi mucibince 3 aydan başlayan bir cezayı müstelzim bulunuyor.

Kezalik yedi emin, yedi emin de ayrı ceza tehdidi altında bulunuyor

ve ellerine teslim edilmiş olan malın muhafazasından mes'ul oluyor.

Ve en nihayet çok yeni bir hüküm vardır. O da badelhüküm müruru zaman, aciz vesikası alınmakla kalmamıştır. Eski kanunun bir maddesi mucibince 15 senelik bir müruru zaman vardı ve sahibi hakkın hakkını iptal ederdi. Bu sakat kaide yeni kanunla ortadan kalkıyor. Artık Türk adaleti nazarında badelhüküm müruru zaman yoktur. Bu da büyük bir faidedir ve alacaklılara büyük bir teminatı kanuniyedir. Kezalik yeni bir hüküm olarak şu vazedilmiştir: Muayyen bir şeyi teslim etmesi verilmesi hükmedilmiş olan şeyi su'i niyetle yapmıyan borçlular hakkınca 200 liraya kadar hafif cezayı naktî veya iki aya kadar hafif hapis cezası konuyor. Görülür ki bu müeyyidatı kanuniye dayinin hakkını istifa etmekte ve medyunu hüsnü niyetle, samimiyetle harekete icbar etmektedir. Daha mühim bir kaide vardır. O da aciz vesikasıdır. Aciz vesikası, müruru zamanı külliye katediyor. Bir medyun tasavvur buyurunuz. Bunuu beş parası yoktur. Deyni, tedeyyün ettiği vakıtlarda ağılebi ihtimal hüsnü niyetle tedeyyün etmiştir. Fakat nihayetülemir hali acze gelmiştir. Malı yoktur. Bunu ne yapacaksınız?

Hapismi? Bu şekildeki hapis tazibi ibattan başka bir şey değildir. Bakıyorsunuz, malı yoktur. Kendisi muhtacı nafakadır. Pek alâ! Vaziyet ne olacaktır?... Hiç şüphe yoktur ki, çok muazzez olan hürriyeti şahsiye; bir adamın bir borcu için mertebeli aczi anlaşıldıktan sonra tahdit ve takyit olunmaz. Bu halde dayinin matlubu müruru zaman tehlikesine maruzdur.

Çünkü medyunun hali aczi 10, 15, 20 sene devam edebilir.

Şu halde vaziyet ne olacaktır? İşte bu müşkülü yeni İcra kanunu sureti mükemmelede halletmiştir. Dayinin eline medyunun hali acizde bulunduğu dair bir aciz vesikası veriliyor ve artık müruru zaman da büsbütün münkati bulunuyor. Velhasıl gerek hapis müeyyidesinin bu suretle hukukî esaslara raptedilmiş bulunması ve gerek yeni baştan tedvin olunan ve hülâsatan Hey'eti Celilenize arz etmek istediğim bu maruzatımla şu neticeyi almak istiyorum ki yeni icra kanunu müdevvenatı cedide-mizle hem ahenk ve aynı zamanda ihtiyacımızı tamamen müemmin bir kanundur. Bu itibarla Hey'eti Celilenizin yüksek tasvibine bi-hakkın lâyıktır Efendim.

Ağa oğlu Ahmet B. (Kars) — Efendim, bu kanun münasebetile

arkadaşlarım muhterem Vekil Beyfendiye tebrik ettiler. Bendeniz de bu tebrike iştirak ediyorum. İki nokta nazardan... Birisi tanzimat devrinden beri hayatı hukukiyemizde yapılan tedbirlerin kâfesi ya yama usulile yapılıyordu ve yahut parça parça, muhtelif parçalardan ibaret olan müdevvenatı hukukiye, hakkile tam ve ahenktar bir neticeye isal etmiyordu. Bu gün muhterem Adliye vekilinin bir kaç seneden beri hürmete lâyık bir sebat ve azim ile takip ettiği ıslahatı hukukiyemiz ikmal edilmiş denilebilir ve bütün hukukî hayatımızın bütün şubât ve aksamında bir ahenk ve nizam ve intizam ve bir insicamı tam hasıl olmuştur. Bundan dolayı Vekil Beyi ben de kemali samimiyetle tebrik ederim.

İkinci tebrikimi mucip olan şey : hakikaten borç kanunu münasebetile hapis meselesinin kalkmasıdır. Medenî memleketlerin hiç birisinde böyle feci bir vaziyet yoktur. Fakat burada Yusuf Akçora Beyin işaret etmiş olduğu bir noktayı tashih etmek isterim. Tarihte filhakika kurunu ulâ ve vustada, deyinden dolayı hapis vardı. Fakat bizim ecdadımız buna karşı bir aksülâmel yapmışlar. Biliyorsunuz ki beytülmal-

den bir kısmı bu gibi âciz medyunları kurtarmak için sarfediliyordu. Binaenaleyh Mahmut Esat beyfendi bu noktayı yeniden hukukî bir surette tesbit etmekle ecnebi bir müesseseyi getirmiş değildir. Eskiden beri mevcut olan bir an'aueyi ihya etmiş oluyor ki kendilerini tebrik ederim. (*Bravo! sesleri*)

Ancak ben hususî şahıslara karşı borçlu olanların hapisten kurtuluşunu işittiğim zaman zannetmiştim ki cemaate, millete, devlete karşı borçlu olan ve bütün hüsnü niyetini göstermiş, bütün mevcudile borcunu ödemek istemiş, fakat muvaffak olamamış olanlar da hapis cezasından halâs olacaktır. Ulüvvücenap bu noktada şahıslardan ziyade bir milletin seciye ve seviyesine şayan olan bir sıfattır (*Bravo! sesleri*) Bir mükellef eğer bütün hüsnü niyetini göstermiş ve bütün mameleki ile vatan vazifesini ifaya amade olduğunu isbat etmiş ve mülkü satılmış fakat borcu ödenmemiş, artık bundan sonra vatanın kendi evlâdını, hapse gireceksin, illâ borcunu ver diye tazyik etmek Türk milletinin büyük seciyesine, yüksek sahavetine yakışmaz zannederim (*Alkışlar*). Binaenaleyh Adliye Vekilimizi tebrik ederken gene çok

sevdiğim ve hürmet ettiğim Maliye vekili Beyfendiden bu hususa ait kanunu getirmesini, Heyeti Aliyelerinin tasvibi ile rica ve temenni ediyorum.

Adliye E. M. Muharriri Selâhattin B. (Kocaeli) — Efendim, encümen namına bir noktanın tavzihini lüzumlu gördüm.

Demin muhterem arkadaşımız Enver Bf. nin beyanatı belki kanundaki bir hükmün yanlış anlaşılmasına sebebiyet verir diye bu izahatı vermeğe mecburiyet görüyorum.

Buyurmuşlardır ki bu kanunla icra dairesinde müruru zaman yoktur, lâyhada böyle bir sarahat mevcut değildir. Yalnız beyanatı alilerini takdim ve tehir edersek mesele halledilmiş olur. Oda alacağını istifa için icra dairesine müracaat eden alacaklı borçlunun malına zaferyap olmaz ve bir suretle hakkını tamamen alamaz veya bir kısmını alıp bir kısmı kalacak olursa ve icra takibi ile de başka bir şey istihsaline imkân kalmazsa icra dairesinden aciz vesikası namile bir vesika alır. İşte bu vesika müruru zamana tabi değildir.

Alacaklı borçlunun ne zaman malını elde edebilirse ondan alacağını istifa edeceğine dair senet mahiyetinde olan bu vesikayı

yedinde hıfzeder. Müruru zaman meselesini bu vesikadan bahis olan 131 inci maddenin son fıkrası daha vazih olarak gösteriyor. Bu madde de deniyor ki; eğer borçlu ölürse mirası kabul eden mirasçılardan vesikayı hamil bulunan alacaklı bir sene zarfında bu alacağını istemeyecek olursa bilâhare mirasçılar müruru zaman iddiasını dermeyan edebilirler.

Bundan anlaşılıyor ki müruru zaman meselesi gerek mahkeme hükmüne raptedilmiş olsun ve gerekse doğrudan doğruya ilâmsız icra usulile icra takibine arzedilsin aynı şey varittir. Yalnız bu vesikanın muhassenatı borçlunun malını elde edememek imkânı anlaşıldıktan sonra her hangi bir dosyanın artık icra dairesinde yer tutmamasıdır. Alacaklının eline aciz vesikası verilir ve o da müruru zamana tabi olmamak şartile borçlusunun bir malını bulmağa intizar eder.

Aciz vesikasının hükümlerinden biri de borçluya karşı böyle bir vesikayı hamil olan kimse için faiz dahi cereyan etmemesidir.

Arzedeceğim ikinci bir nokta da ufak bir tashihe aittir. Layihanın 46 ıncı sayfasında 322 inci madde vardır. Buradaki numara ceza kanununun 343 üncü madde-

si olacak iken 503 olmuştur.

Bu layiha ile beraber tatbikat hakkında 12 maddelik bir layiha daha vardır. Mazbatamızda ve geçen gün ayrıca encümen namına istirham ettiğim (Kûl halinde kabulü) temennisi bu lâyhaya da şamildir, onu da tavzihan arz ediyorum.

Enver B. (İzmir) — Efendiler, Salâhattin B. arkadaşım ile aramızda bir ihtilâf yoktur. Mesele bir şekil meselesidir. Bendenizin de arzetmek istediğim nokta şu idi. Artık muamelâtta fi'len müruru zaman kalmamıştır. Daha açık bir ifade ile Türk adaletinin önünde artık müruru zamana tabi olacak bir hakkın kalmamış olduğudur.

Bu ne şekilde olacak ? icra kanununun gösterdiği şekilde aciz vesikası alacak ve bu vesika alacaklı yedinde bulundukça, Salâhattin Beyfendinin dediği gibi müruru zaman ve faiz işlemeyecek. Bilmem maruzatımda takdim ve tehir varmidir?.. fakat aramızda hiç bir ihtilâf yoktur. Maruzatımın hülâsası budur Efendim.

Reis — Başka söz istiyen varmı Efendim ? (*Hayır sesleri*) Başka söz istiyen yoktur. Bu kanunun ve bu kanuna ait tatbikat kanununun heyeti umumiyesini re'yiâlinize arz ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın ... kabul etmeyenler el kaldırsın

Kabul edilmiştir.

Aramızdan ebediyen ayrılanlar

Hüseyin Zihni Bf.

Mahkemei Temyiz azasından Hüseyin Zihni Bf. 24-4-929 tarihinde irtihal eylemiştir. Merhumu müşarünileyhin tercümei hali hülâsası berveçhi zirdir :

« Hüseyin Zihni Bey Mahmut Beyin oğludur. 1290 senesinde Giridin Hanya şehrinde doğmuş ve mektebi hukuktan 314 tarihli alâ dereceden şehadetname almıştır. 30-10-314 tarihinden 15-9-329 tarihine kadar müddei umumi muavinliği, ceza dairesi riyaseti ve müddei umumilikte ve terfi ederek 15-9-329 tarihinden 23-10-928 tarihine kadar istinaf müddei umumiliği ikinci ve birinci sınıf adliye müfettişliğinde ve terfian 10-10-928 tarihinde mahkemei temyiz azalığına tayin kılınmıştır. » *Meolâ rahmet eyliye*

*
* *

Ali B.

Bozok sulh hâkimi Ali B. 9-3-929 tarihinde vefat etmiştir. Merhumun tercümei hali berveçhi atidir.

« Ali Bey Osman Beyin oğludur. 1293 senesinde Silistirede doğmuş ve darülfünun ulûmu şer'îye şubesinde okuyarak 22-6-330 tarihli mezuniyet ruusu almıştır. 28-8-330 tarihinden 9-1-926 tarihine kadar Reşadiye ve Zile kadılığı ve riyasetlerinde ve 24-1-926 tarihinden 9-3-929 tarihine kadar Yozgat aza ve sulh hâkimliğinde ifayi hizmet etmiştir. » *Meolâ rahmet eyliye*

*
* *

Ceridei adliye merhumlara mağfiretler temenni ve kederdide ailelerine taziyet beyan eyler.

MÜTALEALAR:

CEZAÎ MÜTALEALAR

İstanbul müddei umumiliğine tebliğ edilmiştir.

Türk Ceza kanununun tarihi mer'iyetinde iktisabı kat'iyet etmiş olan kalebentlik cezalarının sürgüne tahvilinde kanunu mezkûrun 588 inci maddesine istinat olunacağı Tatbikat kanununun on yedinci maddesinin ikinci bendinde musarrahtır.

Eski ceza kanununun 39 uncu maddesi mucibince mahsup icrası ancak yeni kanunun mer'iyetinden sonra kalebentlik cezasına mahkûm eşhas hakkında cari ve

mümkündür. Binaenaleyh mer-kum hakkındaki hükmün Türk ceza kanununun mevkii mer'iyete vaz'ından mükaddem iktisabı katiyet etmesine nazaran zabıta nezareti altında bu suretle men-fasına sevk edilirken geçen müddetin ceza kanununun 39 uncu maddesine tevfikân müddeti mah-kûmesinden bilmahsup tenzili ci-hetine gidilmesi doğru değildir. İlâmı üzerinde onagöre muamele icrasile neticenin iş'arı.

25-6-928.

Kastamonu müddei umumiliğine Tg. E.

29-1-929 tarih ve 40 numaralı tahrirata C.

1.— Cezalarının bir ıslahhane-de çektirilmesine mutlak olarak karar verilenler hakkındaki hüküm-

lerin elyevm ıslahhane namile bir Müessesenin mevcut olma-ması hasebile tehiri infazları icap eder.

2.— (Mümkün olduğu tak-

dirde ıslahhanede infazı) suretin-
de mukayyet olarak verilen hü-
kümelerin, muvafık görülen mü-
taleanız vechile hapishanelerin
umuru dahiliyesine ait nizamna-
menin 90 ıncı maddesi mucibince
hapis hanede tefrik edilecek
mahallerde infazı lâzımdır.

3. — Eski Ceza kanununun 40-
ıncı maddesine tevfikân ıslahı nefis

için hapse mahkûm edilenlerin
haklarındaki hükümlerin de ısl-
lahhanede çektirilmeleri kaydile
mahkûm olanlara kıyasen tecili
infazı caiz olmadığından balâda
zikredildiği üzere sinlerine naza-
ran hapishanede tefrik edilecek
mahallerde hapsedilmek suretile
infazları zaruridir. O dairede ifayı
muamele olunması.

19-3-929.

Afyon müddei umumiliğine Tg. E.

7 - 1 - 929 tarih ve 219 - 16
numaralı tahrirata C:

Eski Ceza kanununun tatbik
edilen 179 uncu maddesinin yeni
Ceza kanununda muadili bulu-
nan 46 ıncı maddenin son fıkrası
daha hafif ise de mahkûm Rıfa-
tın bir ay hapse mahkûm edil-
mesine ve mezkûr 456 ıncı mad-

denin son fıkrasındaki hapis
cezasının da bir aydan başlama-
sına nazaran istifadesini mucip
bir hal olmadığından aynen in-
fazı icap edeceği beyanile o
dairede muamele ifası temenni-
sile mürsel ilâm maateferrüat
iade kılındı;

9-2-929.

Elmalı müddei umumiliğine Tg. E.

23 - 12 - 928 tarih ve 251
numaralı tahrirata C:

Usulü muhakematı cezaiye
kanununun 171 inci maddesi
mucibince ilâmatı gıyabiye mah-
kûmun ikametgâhına tebliğ edi-

lebilir. Şu kadar ki mahkûmu
aleyh hükümden haberdar olma-
dığı iddiası müruru zaman
müddetine kadar hükme itiraz
hakkını haizdir. O dairede ifayı
muamele olunması.

29-1-929.

20-11-928 tarih ve 339 numaralı tahrirata C :

Tecili takibat kanununun muayyen Vilâyet ve kazalarda muayyen müddetler zarfında fili memnu ika eden maznun ve mahkûmlara ve zeyilde yine muayyen mahallerde kanunun neşri tarihine kadar fili memnu ika

27-11-928.

Mardin müddei umumiliğine Tg. E.

eden maznunlarla firarî mahkûmlara mahsus olduğundan mahkemei temyiz kararına karşı vaki tashili karar taleplerinin reddi dolayisile Hukuk usulü muhakemeleri kanununa tevfikân takdir olunan cezayı nakdilere, mezkûr kanunun şumulü yoktur.

Hukuk işleri müdürlüğüne yazılmıştır :

değildir.

29 Mayıs tarih ve 861 numaralı kanun ; Tarihi neşri olan 341 senesinden mukaddem nüfus kanunundaki müddeti zarfında nüfus kütüğüne yazdırılmıyan doğum, ölüm, evlenme ve boşanma vak'alarile mektum kimselerin üç sene zarfında nüfusa yazıldıklarını ifade ettiğinden 341 senesinden sonraki nüfus vukuatı bu kanunun şumulüne dahil

Kanunu Medenî doğum ve ölüm kayıt müddetleri hakkında yeni ahkâm vazettiğinden kanunu mezkûrdaki bu yeni müddetler zarfında bildirilmeyen mezkûr nüfus vukuatı için nüfus kanunundaki cezaların tatbiki icap ettiği ve ceza kanununun 526 ncı maddesinin nüfus mesailinde kabili tatbik olmadığı mütaleasile mürsel varaka iade kılındı.

9-12-928.

9 - 10 - 928 tarih ve 431 numaralı tahrirata C :

Zina filinden dolayı sadır olan hükmün icrasından ve cezanın neticelerinden ne gibi ahvalde sarfı nazar olunacağı Türk ceza kanununun 444 üncü maddesinde

Konya müddei umumiliğine Tg. E.

tahdiden gösterilmiş olmasına binaen ahvali mezkûre haricinde olan boşanma hükmüyle tarafeynin ayrılmasının gerek davanın ve gerekse cezanın iskatını mucip esbaptan madut olmayacağı mütaleaten beyan olunur.

26-12-928.

Gayri resmi kısım

Akit yapma

(*Der Vertragsschluss*)

İ. — Bir Akit, iki veya daha ziyade şahıslar arasında [1] birbirine uygun beyanı rızaların teatisiyle vücuda gelir. [madde 1.] in'ikat kaideten bir ande olmaz, müteakip bir surette vücut bulur, yani: evvelâ bir taraf Akit teklifinde bulunur; bu taraf, icabını yapan kimsedir (Antragsteller, Offerent) beyanına icap (Offerte) denir ve bunu icabı alan kimsenin İcaba uygun beyanı takip eder. buna da Kabul (Annahme) eskiden (Akzeptation) denir. Bir borç aktinde icap alacaklı tarafından olduğu gibi borçlu tarafından da yapılabilir. Karşılıklı akitlerde icap, diğer tarafa karşı gerek alacaklı ve gerek borçlu olmak arzusuna dair beyanı ihtiva eder.

İİ. — İcap vusule muhtaç (Empfangsbedürftig) bir beyanı rızadır. Bu beyan ile bir kimse diğer birine karşı aktin teşekkülü ancak onun muvafakatına bağlı olacak surette bir aktin yapılmasını teklif eder. Bu itibarla İcap, aktedilecek mukavelenin muhtevası (mevzuu) kâfi derecede muayyeniyetle anlaşılabacak tarzda tam olmalıdır. İcap mukavelenin esas noktalarını (essentialia negotii), meselâ; beyide mebi ve semeni ve emri kat'î mahiyetinde olmıyan hukuka

[1] Bundan sonraki izahatta (alelâde hallolmak üzere) iki kişi arasında yapılan akitten bahs olunacaktır. Bir akit, meselâ bir şirket akti ikiden fazla kimseler arasında yapıldığı surette taraflarından herbiri diğer taraflara rızasını beyan etmek ve bunların herbirinden uygun bir cevap almak mecburiyetindedir.

(dispositives recht) muhalif hüküm ve şartlar arzu ediliyorsa bunları ihtiva eder. Bununla beraber icapta bulunan kimse muayyen ve hatta mühim noktaları kabul beyanında yahut daha sonra tayin etmek üzere diğer tarafa bırakabilir. Bu tayin, ancak icapta tasrih edilen hudut dahilinde ve böyle bir hat yoksa hak ve nasafet dairesinde vuku bulmuş olmak şartıyla icabı yapan kimse için lüzum ifade eder.

Bir icapta bulunulması hakkında vaki teklif ile İcabı birbirinden ayırmak lâzımdır. Bu kabil teklifler muayyen şahıslara yahut ilânat ile umuma karşı yapılır. 7 inci maddenin 11 inci fıkrası bu bapta misal olmak üzere tarife ve fiyat listesi ve saire irsalini zikir etmektedir. Bu kabil bildirmeler (Mittheilungen) muhteviyatça meşrut olan muayyeniyetten mahrum olmaları hasebiyle bir icap değildir. Meselâ bir fiyat listesinden gönderenin ne miktar irsal ve teslim hazır bulunduğu anlaşılamiyacağı gibi mevcudunun mahdudiyeti itibariyle her ismarlanan miktarı teslim ile mükellef olmak istediği de farz ve kabul edilemez. Bu tarzda tekliflere müsteniden bir icap yapıldığı surette reddolunabilir. [1] Kabul edildiği takdirde teklif aktin tefsiri noktasından büyük bir ehemmiyeti haiz olabilir. Bilhassa 194 üncü madde mefhumunca vaki tekeffüller bu tekliflerden istintaç olunabilir.

İcabı yapan kimse, tahrik ve teklif mevkiinde bulunduğu için bu icapta kabulün tarzı icrasına ve bilhassa kabul ne müddet içinde yapılacak ise o zamana dair ve kezaik kabulün şekline müteallık şart ve hükümleri derç ve tesbit edebilir. Bundan başka bu kimse kabulün bizzat kendisine yahut bir mümessiline karşı yapılmasını tasrih edebilir. İcap bir şarta muallak olarak ta yapılabilir. Bilhassa her ikisinden ancak biri veya her ikisi birden kabul edilebilmek şartıyla iki icapta bulunulabilir.

İcap, bütün diğer vusule muhtaç beyanlar gibi muhataba vusulile hüküm ifade eder ve 9 uncu madde mucibince o ane ve muhatap

[1] Sebepsiz imtina hüsnü niyet kaidelerine muhalif bir hareket sayılabilir ve bundan 48 ve hatta 41 inci madde 11 inci fıkrası dairesinde iddialar ve tazminatlar da doğabilir.

vakıf oluncıya kadar istirdat olunabilir. İcap diğer taraftan reddedilmiş yahut zamanında kabul edilmemiş olursa mürtefi olur [11].

İcabın muteber olacağı müddet 3 üncü madde mucibince icabı yapan kimse tarafından icapta sarahaten veya meselâ telgırafla cevap istemek sureti ile zımnen tayin olunabilirler. İcapta bulunan kimse bu bapta bir şey tasrih etmemiş ise muteberiyet zamanını kanun tayin eder ve bunu aşağıdaki iki hal üzerine mütalea eder :

I. — Hazıra karşı yapılan bir icap 4 üncü madde mucibince derhal yeni muamele ve pazarlığın arası kesilmeden ve icapçı icabını geri almadan evvel kabul olunmak lâzımdır. Bir hazıra karşı yapılan icaplar 4 üncü madde 2 inci fıkrası mucibince telefonla vaki beyanlarda aynı mahiyette olmak üzere ekseriya şifahî beyanla olur. Bununla beraber yazılı bir varaka kendisine arzedilmek veya huzurunda imza olunmak suretiyle de olabilir. şifahî bir icap hazırlar arasında olabilmek için diğer tarafın zatına veya icaba cevap vermek salâhiyetini haiz bir mümessile isal edilmiş olmak şarttır. Diğer taraf tebliğa vekil veya icabı almağa resul gibi (Passive Vertreter, Empfangsbote) yalnız icabı almağa salâhiyettar ise icap gaippler arasında vuku bulmuş bir icap olur.

II. — Bir gaibe karşı yapılan icap 5 inci madde 2 inci fıkrası mucibince icabı yapan kimsenin ancak muntazam ve mutat ahval tahtında cevabın vüruduna intizar edebileceği zamana kadar kabul olunabilir. Bu müddet icabın nakledilebileceği zamandan (bununla beraber icabı yapan kimsenin 5 inci madde 2 inci fıkrası mucibince icabını zamanında vasıl olmuş addetmeğe hakkı vardır.) ve icabın mevzu ve ehemmiyet ve şumulüne göre ve icapçıya malûm olan muhatabın hal ve vaziyetinden bu bapta teamüller nazarı dikkate alınmak suretiyle tahmin ve takdiri lâzım gelen teemül zamanından ve bir de cevap beyanının irsali için hali tabiide geçmesi zarurî olan zamandan tereküp eder.

[1] Borçlar kanununun 175 inci madde son fıkrasında bir münferit hal olmak üzere : «Borcun nakli hakkında vukubulan icabın kabulünden evvel yeni bir borcun nakli mukavelesi yapılır ve borcun naklinin yeni müteahhidi alacaklıya icapta bulunursa birinci icabı yapan biri olur», denilmiştir.

Kanunen ve icapçı tarafından tayin edilmiş olan müddet içinde kabul vasıl olmadığı takdirde icabın hükmü zail olur. Geç vasıl olan bir kabul akte bir mevcudiyet veremez ve icapçı tarafından nazarı itibara alınmaz. 5 inci madde 3 üncü fıkrası icabı alan kimse lehine mülayim bir hüküm koymuştur. Kabul beyanı (kabul eden kimse aktin vücuda geldiğini zannedecek surette) vaktinde gönderilmiş ise icapçı kabulün geç vasıl olduğunu derhal bildirmek mecburiyetindedir. Aksi takdirde icabiyle mülzem olur. Yeni akit gerek kendi ve gerek diğer taraf hakkında tamam olur. Aktin hüküm ifade etmesi kanunen ihbar mükellefiyetinin ifa edilmemesinin bir neticesi olmak üzere düşünülmüş olmasına göre icabı yapan kimse, ancak kabulün zamanında gönderildiğinin farkına varabilir idise bu netice ile muahaze edilebilir [i] böylece ihbarın derhal irsali, aktin hüküm ifade etmesini bertaraf eylemeğe kâfi olacağını da kabul etmek lâzımdır.[ii] Kabul beyanı 5 inci madde 3 üncü fıkrasındaki esas mevcut olmaksızın geç vasıl olduğu takdirde icabı yapan kimse diğer tarafa bir İhbarda bulunmağa mecbur olmiyarak akit ortadan kalkar. Bununla beraber icabı yapan kimse geç vasıl olan kabulü yeni bir icap gibi telâkki [iii] ve bunu kabul edebilir [iv]. Meğer ki kabul, icap yapıldığı zamandaki hal ve vaziyetin tamamıyla değişmiş olduğu bir tehhürle vasıl ola.

III. — Roma hukuku ve umumî hukuk in'ikat için yekdiğerine uygun iki beyanı rızanın aynı zamanda mevcudiyetini şart ittihaz etmiş idi. Ve binnetice mucip, kabulün vusulüne kadar rızasını tebdil suretiyle aktin tamamıyetini bertaraf edebilirdi ve kabul eden taraf kendi beyaniyle aktin in'ikat edeceğine itimat edemezdi. Muamelâtı hukukiyenin büyük bir emniyetle cereyanını temin için Alman ticaret kanununda ve bunu takiben İsviçre vecibeler (borçlar)

[i] Alman kanunu medenisi 149uncu maddesi bu tarzdadır.

[ii] Bu "Fon Tuhr., un reyidir.

[iii] Alman kanunu medenisi 150.

[iv] Hal icabınca hüsnü niyet kaidelerine tevfikân bir cevaba intizara mahal var ise yeni icabı alan kimsenin sükûtundan da kabul istidlâl olunabilir.

kanunu 3 ve 5 inci maddelerinde ve Alman kanunu medenisinde icabın ilzam kuvveti tanındı.

Mucibin mülzemiyeti icabı diğer tarafa vasıl olur olmaz artık bundan rucu edememesi ve binaenaleyh kabulün aynı zamanda vusulü suretiyle aktin vücuda gelmesine artık mani olmaması manasını tazammun eder. [1] İcaba bu ilzam hüküm ve kuvveti (mucibin bu bapta bir rızası olmadığı halde) kanun tarafından verilmiştir. Bununla beraber 7 inci madde mucibince mucip icabının lüzum ifade etmiyeceği hakkında bir beyan ilâve etmek suretiyle bu hükmü nefi ve selbedebilir mucip kabulün vusulüne veya irsaline kadar rucu edebileceği gibi vasıl olacak kabul üzerine serbestçe kararını vermek hakkını da muhafaza eyliyebilir. Son halde (ki kaideten ticaret alanında mutata olan “serbest kalmak üzere [freibleibend] „ tabiri ile ifade edilmektedir.) 7 inci madde birinci fıkraya sarahatine rağmen burada mevcut olan bir icap olmayıp diğer tarafın icapta bulunması için bir davet ve tekliften ibarettir. Fakat böyle bir teklif üzerine icapta bulunulduğu ve teklif eden kimse bunu kabul etmek istemediği takdirde hüsnü niyet esasına göre derhal reddolunmak icap eder. Ve sükût halinde 6 ıncı madde mucibince akte mün’akit olmuş nazariyle bakılabilir. İcabın lüzum ifade etmesi icabı alan kimseye bir müddet zarfında mucibin artık rızası olmasa dahi akte vücut verebilmek imkânını bahşeder. İşbu nez’i kabil olmıyan imkân, inşaî bir taklip hakkı (begründendes gestaltungsrecht) mahiyetinde görülebilir. Bu hak kabili devir ve ferağ değildir. Meğer ki icap, alan tarafından yahut üçüncü şahıs tarafından kabul edilmesi matlup olacak surette yapılmış olsun.

Borçlar kanunu akit muameleleri esnasında âkitlerden birinin ölmesi (yahut medenî hakları istimal ehliyetini zayi etmesi) halindeki hükümden bahsetmemektedir. Umumî hükümlerden şu neticeler çıkarılabilir :

[1] İcabın bu lüzum ifade eden hükmü icabın muallakta bulunduğu esnada mucibin aynı mevzu üzerine diğer bir akit yapmasına mani olamaz. Böyle bir akit yapılırsa mucip iki mükellefiyet karşısında kalmış olur. Ve bunlardan ancak birini ifa edebilir ; diğer alacaklıya ise tazminat vermeğe mecbur kalır.

1.— bilûmum beyanı rızalar gibi icap dahi mucibin vefatından sonra diğer tarafa vasıl olsa bile hüküm ifade eder.

2.— Diğer taraf kabul etmeden evvel vefat etmiş olsa icap mirasçısı hakkında muteber ve onun tarafından kabul edilebilir mi? Alman kanunu medenisinde dahi halledilmemiş olan bu mes'eleye icabı yapan kimsenin noklai nazarından cevap vermek lâzımdır: mucip acaba akti mirasçı ile mi yoksa ancak diğer tarafın zatı ile mi aktetmek isterdi? eğer icap bir tacire karşı yapılmış ise birinciye kabul etmek lâzım gelir. Çünkü bir ticarî muamele ticarethane sahibinin vefatiyle hemen katedilmez; fakat bir kimsenin bir haneyi isticar için yahut bir hibe hakkında icapta bulunması halinde ikincisi farz ve kabul edilir. mirasçının bu baptaki icabı, müstecir veya mevhubünleh sıfatıyla kabul etmek istemesi mucibin kast ve niyetine muğayir bir şey olur.

3.— kabul eden kimse kabul beyanını gönderdikten sonra ve fakat vusulünden evvel ölürse birinci numrodaki icap mucibin mirasçısı hakkında nasıl muteber ise burada da o suretle muteber olur.

4.— mucip kabul beyanının vusulünden evvel ölürse (2inci numaradaki halde olduğu gibi) acaba kabul eden kimsenin maksadı mucip yerine onun mirasçılığıyla de akıtyapmak merkezinde mi idi? sualini halletmek icap eder. [I] Tereddüt halinde yani hilafına bir sarahat olmadığı surette eğer mucip ticarethane sahibinin vefatından sonra dahi idame ettirilen bir ticarethaneyi işletiyorsa buna müsbet cevap verilir; fakat kabul eden için mucibin şahsı esas ise meselâ: mucip bir istikraz veya bir ev isticarı için icaptan bulunmuş ise cevap aksinedir. [II]

5.— kabul kaideten icap gibi vusule muhtaç bir beyandır ve mucibe vasıl olunciya kadar istirdadı kabildir. (madde 9 fıkra 2.) Kabul muhteviyat itibariyle icaba mutabık olmalı ve eğer mucip icabın itmamını diğer tarafa bırakmış ise bu tamamıyeti de ihtiva

[I] Alman kanunu medenisi bunun hilâfıdır ve daha az tatmin eder. (madde: 153). Mezkûr madde icabı yapan kimsenin mefruz rızasına itibar etmiştir.

[II] Hadise mucip tarafından bizzat ifa edilecek bir akte mütedair ise yine böyledir.

etmelidir. Tevsi, takyit yahut sair tebdiller altında vaki olan bir kabul kaideten icabın reddiyle mürtabit yeni bir icap addolunur. Bununla beraber bazı kerre aktin tebdili hakkında bir noktai nazar ile mürtabit kabul gibi telâkki edilir.

Kabul beyanı sarîh olmak muktazî değildir. Bu beyan, kabul eden kimsenin icaba muvafakat ettiğini izhar eden bir muameleden meselâ bayii arzu edilen şeyi müşteriye tesliminden yahut müşterinin mucip tarafından istenen semeni göndermesinden ibaret olabilir. Bazı icabatı ahval altında kabul arzusu mucibe hiç bir beyanda bulunulmaksızın icabı alan kimsenin bir hareketile fi'len tesbit edilebilir. Bu mânada katiyet ifade eden muamele meselâ sipariş edilmediği halde gönderilen bir şeyi istimal ve istihlâk [1] veya (387 inci madde dahiline girmiyen) bir vekâletin [11] derhal icrasıdır. Bu kabil hallerde aktin mucibe bir beyanda bulunulmaksızın ve hem de mucip kabulden bir malûmat almadan evvel vücuda gelmesi, mucibin diğer tarafın cevabından feragat etmiş olmasına veya icabatı ahvalden ve bilhassa icabın gayesinden böyle bir cevaba intizar edilmeyeceği istintaç edilmesine müstenittir.

Bir icaba cevap verilmesi istisnaen kabul mahiyetinde olabilir. Bu da ancak icabı alan kimse için evvelce vaki itilâfa nazaran yahut hüsnü niyet kaidelerine göre bir cevap mükellefiyeti mevcut olmaması halinde varittir. Çünkü kaideten hiç bir kimse davet etmediği sebepsiz bir suale cevap vermek mecburiyetinde değildir. 6 ıncı maddenin genişçe tutulmuş olan metni insanı yanıltabilir [111]. Bu metin "İcabı dermeyan eden kimse gerek işin hususî mahiyetinden ve gerek hal ve mevkiin icabından naşı sarîh bir kabule intizar mecburiyetinde olmadığı takdirde eğer icap münasip bir müddet içinde reddolunmamış ise akte mün'akit nazarile bakılacağını," natiktir. Ekseriya olduğu üzere bir icaba meselâ ismarlanmamış bir mal gönderilmesi halinde cevap vermeğe lüzum olmadığından sarîh bir cevaba

[1] Sipariş edilmeyen bir şeyin gönderilmesine ekseriya aynen teklif (Realoffert) denilir.

[11] 387 inci maddede esasen sükût kabulü tazammun eder.

[111] Roselin şerhindeki tenkide bakınız; Türkçe tercüme cilt 4, sahife 29 ve 30.

intizara mahal yoktur. Bundan dolayı sükût kabul addolunmaz [I]. Hattâ mucip sükûtu bu manaya haml ve kabul edeceğini icabına derç ve ilâve etse bile gene böyledir. Bununla beraber 6ıncı madde- nin kabul arzusunun mevcudiyeti faraziyesine istinat eden hükmü bir hibe veya diğer nefi mahz ifade eden bir muamele hakkındaki icapta kabili tatbiktir. Bundan başka tacirler arasındaki muamelâtta şifahen yapılan bir aktin teyit ve tasdikına dair yazılan şeye cevap verilmemesi halinde gönderilen bir hesap varakasına karşı sükût halinde ve diğer buna benzer hallerde de böyledir.

v.— İcap ve kabulün muhteviyatı bir birine uygun olmalıdır. [II]. Her iki beyan rızanın bu muvafakatına uzlaşma (Konsens) ve muvafakatin fıkdanına ayrılık (Dissens) derler. Ayrılık iki tarafça meş'ur ve bu itibarla aktin vücuda gelmiyeceği kendilerine malûm ise açık (offen) dir. iki tarafın beyanları hakikatte bir birine uygun olmadığı halde mutabık kaldıklarını zannetmişler ise bu ayrılık kapalıdır, gizli (verestekt latent) dir. Uzlaşma ve ayrılık ancak beyanı rızalara taallûk edebilip derunî rızaya taallûkû yoktur. Beyanlar yekdiğerine uygun olup da fakat biri veya her ikisi sahibinin rızasına tetabuk etmezse akit yine mün'akit olur. Ancak hata eden kimse için bu akit 23 üncü ve ondan sonraki madde mucibince lûzum ifade etmez.

Uzlaşma esas itibariyle velev ki iki taraftan yalnız birinin beyanına göre bir mukavelenin taallûk ettiği her noktayı şamil olmalıdır [III]. Taraflardan her biri akit muamele ve müzakeresi esnasında velev ki Afakî noktadan esaslı olmıyan bir nokta hakkında uyuşulmak istendiğinden bahisle aktin olmadığını iddia edebilir. Fakat taraflar fer'i noktalar hakkında sonradan itilâf edeceklerini mahfuz tutarak aktin

[I] 6ıncı madde kelime üzerine tefsir edilmek lâzım gelse 387 inci maddedeki vekâlet hakkında ye hususî münasebetler altına bihakkın kabul olunan hükmün aynıını ifade eder.

[II] Bu uygunluğun olup olmadığı bir tefsir meselesidir. Her iki taraf muhtelif tabirler altında aynı şeyi anlamışlar ise beyanlarındaki ayrılığa rağmen uygunluk yine mevcut olabilir.

[III] Bir noktayı mukavele ile tanzim ve halletmek hususunda bir tarafın beyan edil- memiş olan arzusu nazara alınmaz. Bu nokta hakkında kanunun kat'i mahiyette olmıyan kaideleri tatbik olunur.

esaslı noktaları üzerinde uyuştukları surette mesele başka şekil arzeder [1]. Bu hal için ikinci madde aktin tamam olacağı ve mahfuz tutulan itilâf husule gelmese bile muteber kalacağı asıl ve karinesini vaz'etmiştir. Bu itilâfı iki taraf makamına "işin mahiyetine göre," hâkim yapar. Yani bunu iki tarafın akti yaparken izhar ettikleri arzuyu nazarı itibara alarak halin icabına göre tayin eder. En sonra kanunun mütemmim ve gayri kat'i hukukî (Dispositives Recht) cari olur.

2 inci maddenin kabul ettiği karine, bilâhare itilâf kaydının velev ki yalnız bir tarafça aktin şartı olarak konulmuş olduğunu ispat suretile kabili cerhtir. İki tarafça akit için kararlaştırılan şeklin yerine getirilmemesi halinde 3 üncü fıkra mucibince bu hüküm cari değildir. (16 inci maddenin 1 inci fıkrasına bakınız.)

Bir ferî nokta hakkındaki kapalı surette mevcut ayrılık, kanunda mütalea olunmamıştır. Bu nokta tayin edilmediği halde akit intikal edecek idise 2inci maddenin kıyasen tatbikile akte yine mün'akit olmuş nazarile bakmak lâzım gelir.

Biresas nokta meselâ beyide semen iki taraf sonradan uzlaşmak üzere mahfuz tutulmuş ise akit henüz mün'akit olmuş sayılamayıp in'ikat ancak uzlaşma ile vücuda gelir. Meselâ semen hakkında sonradan itilâf edilmek üzere resmî şekilde yapılan bir gayri menkûl beyi muteber değildir. İki taraf bilâhare semende uzlaşmış olsalar 213 üncü maddede tasrih edilen şeklin tekrarı mecburidir. Bir akit esas noktalarında natamam olmakla beraber muteber olabilirler. (Meselâ semen veya kira hakkında sabit bir uzlaşma olmadığı halde bey veya icra gibi) şu kadar ki akitte edanın mevzu ve şumulü kendilerine tevfikân kabili tayin istinat noktaları bulunmak [11] yahut iki taraf itilâflarının sonradan itmamını akitlerden birinin veya bir üçüncü

[1] Fer'i noktalar eda mahallî ve zamanı, faizin miktarı gibi şeylerdir.

[11] Meselâ gelecek bir gündeki borsa fiyatı üzerine satış gibi. 182 inci madde son fıkrasında bu manada olarak «hale göre tayini mümkün olan semen tesmiye edilmiş hükmündedir» denilmiştir. Miktarı gelecek ayın ihtiyacile yahut akit yapıldığı sırada henüz malûm olmayan diğer hadiselerle tayini kabil olan mebi hakkında da aynı hüküm caridir.

şahsın tayinine terketmiş olmak şarttır. Aktin mevzuunun sonradan tayini hak ve nasafet esaslarına göre olur. [1]

Hak ve nasafet kaidelerine muğayir bir tayin lüzum ifade etmez ve hâkimin re'yi bunun makamına ikame edilebilir. Bir aktin esas noktası natamam olup bu boşluk iki tarafça derpiş edildiği tarzda kabili ikmal değil ise o akit hükümsüzdür.

VI. — Mantık noktai nazarından bir aktin hükümlerinin aktin unsurları tamam olur olmaz ve bu itibarla gaipler arasındaki akitte kabulün mucibe vusulile vücuda gelmesi icap ederdi. Halbuki borçlar kanunu 10 uncu maddesinde (Eski Alman ticaret kanununun 321 inci ve deresten lâyhâsının 48 inci maddelerine iltihakan) makable izafe (Rükziehung) yi kabul etti. Buna göre aktin hükümleri - akit vücuda gelmek şartıyla kabul beyanının irsal olunduğu ande başlar[11]. Bundan anlaşıldığı üzere meselâ bayi kabul beyanını gönderdiği ande aktin tahmil ettiği takayyütte bulunarak mebiin hıfziyle mükelleftir[111]. Mucip dahi müşteri sıfatiyle bu dakikadan itibaren 183 üncü madde birinci fıkrası mucibince hasarı tahammül eder. Beyi günün piyasası ile aktedilmiş ise kabulün gönderildiği gün nazarı itibara alınmak lâzım gelir. Bundan başka borç ve iflâs için takibat kanununun 286 inci maddesi [iv] mucibince bir aktin kabiliyeti feshiyesini tayin için kabulün iflâsın küşadından "6., ay evvel gönderilmiş olduğunu tetkik etmek icap eder. Akitle yapılmış olan tasarruflardaki evveliyet (takaddüm) hakkında dahi 10 uncu madde cari olur. Meselâ bir kimse bir alacağı B. ye ve C. ye temlik teklifinde bulunsa da her iki icap kabul edilse her iki temlikten hangisinin muteber olduğu meselesi irsaldeki tertibe göre halledilmek lâzım gelip her iki kabul beyanlarının vusulündeki tertip ile halledilemez. Nihayet 10 uncu maddeden gaipler arasındaki

[1] Alman kanunu medenisi 315, 316 inci maddeleri bu bapta mufassal hükümleri ihtiva eder.

[11] Bu hü'küm şifahi surette bir rasul marifetiyle kabulde de caridir. özer, Fontür ve bekkerin bu re'vine muhaliftir.

[111] Bayi mucip olduğu takdirde icabı göndermekle bu mükellefiyet onun hakkında da vücut bulur. Çünkü bu andan itibaren aktin in'ikat edeceğini göz önünde tutmak mecburiyetindedir ve esbabı mucibesi 150 inci maddenin kıyasen tatbikidir.

[iv] Bu madde yeni icra ve iflâs kanunumuza aynen alınmıştır.

akitte aktin in'ikat mahallinin kabul beyanının irsaline göre taayyün edeceği de istintaç edilir.

VII. — 10 uncu maddede tasrih edilen makable rücu hükmünden sarfınazar akit muamelâtına tevessül ile ileride akit sıfatını alacak olan bu kimseler arasında şimdiden bir hukukî münasebet tevellüt eder ve bu münasebetten aktin ifasına mütedair değil de akit muamelâtı esnasındaki tarzı hareket noktasından bir takım mükellefiyetler husule gelir. Bilhassa akit muamelelerinin başlamasıyla iki taraf için diğer tarafın kararında müessir olacak kıymet ve ehemmiyeti olan hadiseler hakkında (Akit yapılırken) birbirine izahat vermek mükellefiyeti doğar [I].

Bu kabil mükellefiyetlerin ihlâline [culpaincontrahendo] akitte cürüm, kusur denilmektedir. Meselâ 192 inci maddenin 2 inci fıkra ve 205 inci madde 3 üncü fıkrası mucibince bayiin mes'uliyeti, 243-üncü madde 1 inci fıkrası mucibince vahibin mes'uliyeti 464 üncü madde 2 inci fıkra mucibince mudiin mesuliyeti, kastî veya ihmal ile ayıplı bir şey satmış, hibe yahut ida etmiş olmasına ve binaen aleyh akitten sonra değil de evvel veya akit sırasında irtikâp ettiği bir kusura müstenittir. [II] Buna rağmen bu hareket kanunen akte muhalefet suretinde mütalea edilmiştir. Bu tarzı mütalea bilhassa müruru zaman ve üçüncü şahıs için mes'uliyet (Madde: 100) noktalarından ehemmiyeti haizdir. Akitte cürüm, akit muamelâtının muteber ve sahih bir mukavele aktine münker olmaması halinde tazminat mükellefiyetini mucip olur. Bu, hatada madde 26 temsil salâhiyetinin olmamasında madde 36, 39 ve medenî hakları istimale ademi ehliyetle K. M. 395 [III] kanunen kabul edilmiştir. Bu kabil

[I] Bu mükellefiyetin ihlali hiyle addolunarak aktin lüzum ifade etmemesini mucip olabilir. İhmal ve teseyyüp ile yanlış malûmat verilmesi halinde tazminat istenebilir. Meselâ diğer tarafın fiatı yanlış hesap etmesine sebebiyet verecek surette gayri sahih malûmat verilmesi gibi.

[II] Bu kabil mes'uliyet diğer akitlerde de kabul olunabilir; meselâ ariyette, ariyeti veren, bilerek o şeyin tehlikeli vasf ve halini gizlemiş ise keza istisna aktinde iş sahibi müteahhide zarar veren bir madde -kendisine kusur isnat olunacak surette- teslim etmiş ise.

[III] İptidadan gayri mümkün olan bir eda hakkındaki akitte de, akitte cürüm mes'uliyetini kabul etmek lâzımdır. Kezalik âkidin beyanını meşkûk ve iki manalı kullanarak bir ayrılığa kusurile sebebiyet vermesi halinde de böyledir.

hallerde dahi mes'uliyet akit muameleleriyle iki taraf arasında te'sis edilen hukukî münasebete müstenit olmasına göre ortada bir akit mevcut olmakla beraber tazminatı cürüm esaslarına tevfikan değil de akte muhalefete kıyas ederek mütalea etmek daha doğru görülür. [1]

İki taraftan birinin akit muamelâtını katetmesi akitte bir cürüm mahiyetinde değildir. Taraflardan her biri akitten sarfı nazar etmeğe bu bapta hiç bir sebep göstermeğe mecbur olmaksızın salâhiyettardır. Diğer taraf aktin yapılacağına intizar etmesi dolayisile bir zarara duçar olursa bu zarara kendi tahammül etmek lâzım gelir. çünkü hukukî vaziyetin kat'i olmadığını hesap mecburiyetinde idi. Ancak bir kimse akit muamelâtına, bunu yarı yolda bırakmak ve bu suretle diğer tarafı ızzar etmek kasdıyla başlamış ise hüküm başkadır.

S. Ş.

[1] Bu mesele Almanyada ihtilâflıdır.

Mahkemei Temyiz Kararları

Miras mukavelesi – Mahfuz hisse

Müddeîye Şerife Hanım vekili Mustafa Şükrü B. tarafından müvekkilesinin kardeşi İbrahim kızı Hava Hanımın sulh mahkemesince yapılan miras mukavelenamesi mucibince mezbure Şerife Hanımı varis nasp ve tayinle miktarı ilâmda yazılı eşya ve malları Şerife Hanıma temlik ve Şerife Hanım da ber mucibi mukavele vecibelerini ifa ve ikmal eylemiş oldukları halde eşyayı mezkûreye vaz'iyetle vermekten imtina eden müddea aleyh İsmail ağadan alınmasını talep ve dava ve cereyan eden muhakeme neticesinde müddei vekili mumailyh davayı mezkûresini ispat edemiyerek talebiyle müddeaaleyhin yemini icra kılınmasına ve mumailyha Şerifenin senette yazılı vecibeleri ifa ve ikmal eylemiş olduğu anlaşılmasına ve müddeaaleyhi mumailyh İsmailin müteveffat Hava Hanıma asla karabet ve veraseti olmamasına binaen mezkûr eşyanın müddeaaaleyhten alınarak Şerife Hanıma teslimine dair verilen 27 - 10 - 928 T. ve 223 No. hüküm temyiz edilerek icra kılınan tetkikatı temyiziyede: müddeiyei mezburenin murisesi müteveffatı mezbure Havvanın kocası olduğu iddia edilen müddeaaleyhin oğlu Ahmedin huzuriyle rüyeti dava edilmesi lâzım gelirken yazılı olduğu üzere merkumun dahili dava

talebinin reddiyle müddeaaaleyhe yemin teveccühü suretiyle halli mes'ele edilmesi muhalifi kanun olduğundan bahsile 13 - 12 - 928 T. ve 4260 No. nakız kararına ittibaan mezbure Havanın kocası olduğu iddia olunan müddei Ahmet efendi ile Şerife Hanım vekili huzuriyle cari muhakemede hükmü menkuz hakkındaki dava ile iptal ve tenkis davaları şeklen ayrı ise de sebepleri birbirine müte- rafık olduğundan birleştirilerek icra kılınan muhakeme neticesinde : Müteveffat Hava Hanım sağlığında Şerife Hanım lehine olarak İvaz mukabilinde akt eylediği mukavele varis nasbını mütezammın olduğu için her nekadar mübrez senette ıskat ve veraset kaydı sarahaten mevcut değilse de akitlerde itibar makasıt ve maaniye olup lâfızlara olmadığından hâkim huzurunda yapılan muteber bir aktin şeklen noksanıyeti akte müessir olamayacağına ve mirastan ıskat vasiyet tarikile veya bir üçüncü şahıs ile aktolunacak miras muka- velesile yapılabileceğine ancak bahsolunan mukavelede ıskat sebebi sarahaten gösterilmemiş ve bu da müteveffanın talebine muhalif bulunmuş olduğundan Kanunu Medenin 459 uncu maddesince sebebi ıskatın ispatı lâzım gelmesi üzerine mesbuk şehadetten mütehassıl kanaate nazaran müddei mumaileyhin ebeveyni müte- veffat Havayı hastalandığı zaman evlerinden kovdukları ve kocası davacı Ahmet dahi karısı Havanın devam eden bu halinden haberi olduğu halde tedavisine bakmadığından ivaz mukabilinde yapılmış olan miras mukavelenamesi müteveffat Havanın arzusu veçhile mahfuz hisseli varislerin mirastan ıskatını mütezammın olduğuna ve mezbure Şerife de vecibesini ifa eylediğine mütedair vesika mealine ve bu dava ile birleştirilen İsmail aleyhindeki davaya vekil Mehmet Lûtfi Beyin bir diyeceği olmadığını beyan eylemesine binaen evvelce hükmolunan eşyanın mumaileyh İsmailden istir- dadına, diğer davacı Ahmedin iptal ve tenkis davasında gösterilen

delillerin de davaya muvafık şehadetleri görülememiş olduğundan Kanunu Medenin 458 inci maddesi hükmünce mezkûr iptal ve tenkis davasının reddine dair Doğan Bey sulh hukuk hâkimliğinden verilen 28-1-929 tarih ve 11 No. lı hükme karşı müddeti kanuniyesi içinde şahsı salis Ahmet ve İsmail vekilleri Mehmet Lûtfi Bey tarafından temyizi dava edilmiş olduğundan temyiz istidanamesi ve dava evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra görüşülüp düşünüldü.

1.— Davacı Ahmet Efendinin davası murisesi bulunan karısı müteveffat Hava Hanımın müddeaaaleyha Şerife Hanımı bamukavele-name mirasçı naspetmiş ise de mezkûr mukavelenamede şekil noksanlığı olup Kanunu Medenî ahkâmına muhalif olmakla muteber olmadığından iptaliyle mumaileyha Şerife hanımın mansup mirasçı olduğuna dair iddiasının reddini ve mukavelename muteber addedildiği takdirde mahfuz hissesine taarruz edemiyeceğinden taarruzu vakiin men'ini talepten ibaret olup davacı mumaileyhin babası İsmail ağa ile mumaileyha Şerife arasında müteveffatı mumaileyhanın metrukâtına ait eşyadan dolayı sudur eden hükmün temyizen nakzı üzerine cereyan eden muhakemede her iki davanın birleştirilerek görülmesine karar verilmiş ise de davacı Ahmet Efendinin kanunî mirasçı sıfatıyla veraset ve hissei irsiye talebine ve murisei mumaileyha Hava Hanım ile mumaileyha Şerife Hanım aralarındaki miras mukavelenamesine karşı kanunen muteber olmadığından bahsile iptali ve itirazı kabul edilmediği takdirde mahfuz hissesinin taarruzdan vika yesinin men'ine dair olan davaları görmek asliye mahkemesine ait ve sulh mahkemesinin vazifesi haricinde iken hilâfı vazife davayı mezkûreyi görerek yazılı olduğu veçhile hüküm verilmesi usul ve kanuna muhaliftir.

2.— Müteveffatı mumaileyha Hava Hanım olbaptaki miras mukavelenamesinde kocası davacı mumaileyh Ahmet Efendiyi miras-

çılıktan ıskat ettiğine dair bir gûna sarahat olmadığı gibi ıskatın sebebi de izah edilmemiş iken bir takım kanunsuz mütaleat serdile ve şahit dinlenmek suretile davacı mumaileyh Ahmet Efendinin iptal ve tenkis davasının reddine dair verilen hüküm dahi kanunu medeninin 459 uncu maddesi hükmüne muhaliftir.

Yukarıda yazılı sebeplerden dolayı temyiz olunan hükmü mezkûrun Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesi mucibince NAKZINA ve miktarı aşağıda yazılan temyiz masraflarının ileride haksız çıkan taraftan alınmasına 3 - 4 - 929 tarihinde İTTİFAKLA karar verildi.

Temyiz Mahkemesi Esas No. 1406
İkinci Hukuk dairesi Karar No. 1085

Mücazâtı fer'iye

“ Fer'i cezaların, içtima dolayısıyla tezyit olunan miktara göre tayini lâzımdır „

81 ve 85 inci maddeler mucibince cezanın tezyidi halinde hidematı ammeden memnuiyet ve emniyeti umumîye nezareti altına alınmak cezalarının ; müddeti mahkûme nazara alınarak tayini lâbit ve âksi hal nakzı hükmü müeddidir.

Kastamonu ağır ceza mahkemesinden ahiren sadır olan hükmü havi 3-10-928 tarih ve 343 numaralı zabıtname maa teferrüat Baş müddeii umumilik memuriyeti aliyesinin 30-10-928 tarih ve 6788 numaralı tebliğnamesiyle 31-10-928 tarihinde Temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle mütalea olundu.

Mezkûr zabıtnamenin hülâsası : Koruca veren kariyesinden Topçu oğlu Halidin hanesinde misafir bulunduğu sırada gümüş saatile kösteğini sirkat ettiği iddiasından müttehem ve ğayrı mevkuf

olarak mahkemeye sevkolunan Çerkeşte Turbaş mahallesinde mukim Deli Halil oğullarından Mehmet oğlu Mustafa namı müstearını taşıyan Rızanın daveti kanuniyeye ademi icabeti hasebiyle gıyaben bilmuhakeme : misafireten bulunduğu Halidin hanesinden bir odada birlikte yattıkları sırada kendisine gösterilen itimadı sui istimal neticesi olarak bir adet gümüş kordonlu saatini sirkat ettiğinin usulen subutuna mebni olveçhile mücrimiyet ve mahkûmiyetine dair mukaddema sadır olan hükmün indetemyiz tahdidi ceza noktasından nakzile mahalline iade edilmesi üzerine nakzı vakıa bilittiba cereyan eden muhakeme ve tetkikatı ahire neticesinde : mücrimiyeti berveçhi balâ tahtı karara alınmış olan merkurum Rızanın kanunu cezanın 493 üncü maddesinin birinci fıkrası mucibince üç sene ağır hapsine ve merkurumun dolandırıcılık cürmünden mahkûm olup iktisabı kat'iyet eden bir sene bir ay on beş gün hapis ve yüz lira ağır cezayı naktiye müteallik hükmün infaz edilmekte olduğu anlaşılacakla 70 inci maddede dairesinde üçte biri olan dört ay on beş günün mezkûr üç sene ağır hapse zammiyle üç sene dört ay on beş gün ağır hapsine ve 81 inci maddede tayin kılınan müddet zarfında aynı cürüm cinsinden hükmü infaz olunmuş biri bir sene bir ay ve diğeri üç ay on bir gün mahkûmiyeti sabıkası bulunduğundan mükerrirliği hasebiyle 85 inci madde hükmünce müddeti mahkûmesinin üçte biri olan bir sene bir ay on beş günün dahi ilâvesiyle dört sene altı ay müddetle ağır hapsine ve 81 inci madde mucibince cezayı mezkûrun altıda biri olan ve hücrei münferide müddetine müsavi bulunan dokuz ayın 589 uncu madde veçhile mezkûr dört sene altı ay ağır hapse zammiyle beş sene üç ay ağır hapsine ve 76 inci madde mefhumunca yüz lira ağır cezayı naktinin tamamen ahzine ve 31 ve 74 üncü maddeler delâletiyle mahkûmiyeti asliyesine muadil üç sene müddetle hidematı ammeden memnuiyetine ve 525 inci madde muktezasınca

da müddeti mahkumesi nisbetinde emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına vicahen ve müttefikan hükmü karar verildiğini natıktır.

Salifüzzikir Tebliğnamede : hidematı ammeden memnuiyetle emniyeti umumiye nezareti altına alınmak cezalarının tayininde cezayı aslî olan üç senenin 85 ve 81 inci maddeler mucibince tezyidiyle hasıl olacak miktara müsavi olmak lâzımgelirken mezkûr cezaların bu suretle tayin ve hesabından zühul edilmiş olduğundan hükmü ahiri mezkûrun da nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye ledelicra : Tebliğnamede serdolunan itirazat mündericatı zabıtnameye nazaran varit ve müstelzimi nakız esbaptan bulunmuş olduğundan hükmü ahiri mezkûrun da bermucibi Tebliğname usulü muhakematı cezaiye kanununun üç yüz on dördüncü maddesi mucibince nakzına ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayı muamele olunmak üzere evrakın mahalline iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ileride haksız çıkacak taraftan istifasına 7-11-928 tarihinde müttefikan karar verildi.

Temyiz Mahkemesi
Birinci Ceza dairesi

Esas Mo. 6627
Karar No. 6607

İsviçre Federal Mahkemesi

Kararları

Tiyatro piyesleri temsili hakkında mukavele.— Temsilin Hükûmet tarafın-
dan men'i — Bu hadise tiyatro müteahhide için oyuncuya karşı mu kavelnin
ifasını gayri mümkün kılan bir sebep olarak ileri sürülebilir mi ?— Borçlar
kanunu (madde 117 [T. B. K. 20. 115]).

Bir tiyatro turnesinin müdiresi olan Mlle. “ R „ (Génève) de Elhamra tiyatrosile Lausanne ve Montreux de trupu vasıtasile biri “ Un bon coq „ diğeri “ C'est jeune et ça n'sait pas „ namında iki operet vermek üzere bir mukavele akteder. (Vaud) hükûmetinin men'i üzerine bu temsiller yapılamaz. “ R „ tarafından Elhamraya karşı ikame olunan tazminat davası aşağıdaki esbap altında kabul ve tasdik edilmiştir :

1.— Davanın halli için mukavelenin mahiyeti hakikiyesini tetkika asla lüzum yoktur. Filhakika ister bidayet mahkemesinin zikrettiği gibi tevsim edilmemiş bir mukavele olsun, ister hakiki bir taahhüt mukavelesi olsun bilâ şüphe hadisede borçlar kanununun mevadı umumiyesi tatbik olunur.

2.— Mümeyyiz, ahlâka mugayir olan iki piyesin halkın önünde temsili sebebile veya mevzuu, âdata muhalif bulunması dolayisile borçlar kanununun 20inci maddesine tevfikan mukavelenin keenlem-
yekün olacağını iddia etmiş ve etmektedir. Fakat mevzubahs

temsillerin gayri ahlâkî olduğuna dair iraesî müddeaaaleyhe terettüp eden delil kanuna muvafık bir surette ikame edilmemiştir. (Vaud) kantonu salâhiyettar makamlarının temsilin men'i için gösterdikleri sebep en nihayet bir emare mahiyetinde olup mümeyyizin düşündüğü gibi ve cerhi müddeaaaleyhe terettüp eden gayri ahlâkiliğin mevcudiyetine dair, hakiki bir karine teşkil etmez. Mevzubahs piyesler müteaddit defalar, Fransada Belçikada ve daha sair mahallerde temsil olunmuştur. Eğer o piyeslerin açık ve adaba mugayir olduğu farzolunsa, (Vaud) kantonu polisinin men'i borçlar kanununun ruh ve manasına nazaran bunun âdet ve ahlâka mugayeretini ispat etmez.

Mlle " R „ in oyunlarının gayri ahlâkî olduğu iddiasının tespiti için müddeaa aleyhin tamamen elinde bulunan mevzubahs piyesin metnini hakimlerin nazarı takdirine vaz'ı yahut bu nokta hakkında kat'i bazı şهادatı delilolarak göstermesi icap ederdi. Halbuki o bunu yapmadı; ve borçlar kanununun 20 inci maddesinden yanlış olarak istidlâlde bulundu.

3.— Mümeyyiz ikinci olarak Mlle " R „ in temsil edilecek piyeslerin birinci derecede iyi olması hakkındaki mukavele ahkâmına riayet etmediğini iddia ediyor. Bunun delili olarak da temsillerin salâhiyettar makamat tarafından menolundüğünü ileri sürüyor.

Bu delilin tetkika tahammülü yoktur, tarafeynin maksatlarında " Birinci derecede temsil „ tabirleri piyeslerin kıymeti hakikiyesine muzaf olmayıp belki tercümesine, sahneye vazına, elbiselere v. s. ye matuftur. " A „ Mlle. " R „ den halka parlak, hazırlanmış ve artistlerin oynadığı bir temsil vermesini bekliyordu. Mukaveleyi kabul ettiği zaman « A » müdiriyeti temsillerin mündericat ve mahiyetine vakıf olmuştur. Proğramları piyeslerin tenkitlerini, gazete maktualarını almıştı; Civar memleketlerde müteaddit defalar temsil edilen eserler mevzu bahisti. Kendisine izahat verilmek lâzım gelmekten ziyade mahiyeti açık ve edebe mugayir olması hasebile " Un bon coq „ ve " C'est jeune et ça n'sait pas „ temsilleri hakkında iddiada bulunmuştur. Bizatihî bu serlâvhalar kâfi derecede mündericatını gösterir. Farzedelim ki müdiriyet sadece serlâvhalarını

görüp mündericatından haberdar olmasa bile her yerde temsil edilemeyen bazı eserlerin diğerleri meyanında bulunduğunu ilk nazarda hesaba katmalıydı.

Bu şerait dahilinde mukavele şartlarına aşikâr bir surette muhalif olarak serdolanan itirazların ciddiyeti kabul olunamaz.

4.— “ A „ (Vaud) kantonunun men'i keyfiyeti üzerine Mlle “ R „ e karşı taahhüdatına sadık kalması imkânsızlığında bulunuyor ve ona göre borçlar kanununun 119 uncu [T. B. K. 117] maddesine tevfikân bu kat'î imkânsızlık kendisini vecibelerinden tebrie edeceğini iddia ediyor.

Muhakkak surette (Vaud) kantonu salâhiyettar makamlarının “ Un bon coq „ ve « C'est jeune et ça n'sait pas » Piyesleri hakkındaki men'i mümeyyize isnat olunmaz, zira bunu « A » dermeyen etmediği gibi buna mani olacak kâfi vasıtası da yoktu, lâkin bu mülâhaza mümeyyizin, vacibelerinin sukutunu beyana kâfi gelemez.

Filhakika (Vaud) kantonu salâhiyettar makamlar tarafından oyunun men'i keyfiyeti kat'iyen evvelden tahmin olunamayan bir tesadüf şeklinde kabul olunamaz. « A » (Vaud) kantonunda, mütaaddit defalar müteaddit piyes ve operet oynattığına, ve mesleki icabı olarak tiyatro temsilleri tanzim ve ihzar ettiğine göre salâhiyettar makamâtın eserleri kontrol ve hatta menedebileceğini biliyordu ve Mlle. « R » ile mukavelenin tanzimi esnasında ifası salâhiyettar Makamat tarafından eserin temsilinin kabulüne mütevakkıf olduğundan da haberdardı; o bunu inkâr da etmiyor. Bu hususta tesadüf edeceği müşkülâtı evvelden hesaba katmalıydı. Hiç bir kayıt koymadan taahüt altına girmiyecekti. O kadar ki eserlerin isimleri ve onlardan tanıyabildikleri kendisini polisçe tasvibin çok defa alelade bir merasimden ibaret olduğunu « Un bon coq » ve « C'est jeune et ça n'sait pas » temsillerinin bundan istisna edilebileceğini düşünmiye sevki için kâfi idi. Kendisi de zımnen temaşa eserlerinin tasdikinde fransız makamâtının isviçre makamâtından daha fazla müsamahakâr olduğunu temyiz lâyihasında kabul ediyor.

Kendisi Mlle. « R » in bilmediği farzolunan memleketin adatını ve kanunlarını bildiği halde hükûmetin müdahalesi tehlikesi hususuna akti diğerin nazarı dikkatini celbetmekle hata etmiştir. Mukavelenin esnayı tanziminde bu nokta üzerinde sükût etmek, ve Mlle. « R », den Lausanne ve Montreux için program ve (prospektus) leri tabettirmesini istemek, ve eserlerin metinlerini yedinde bulundurmak hususlarının delâletile; menolunan piyesleri görememek ve Mlle. « R », e karşı teahhüdâtını ifa edememek tehlikelerini göze aldığını kabul etmek zaruretindeyiz.

(*Mukarrerat mecmuası 48 II 218 ve müteakibi = Protis 11 No. 83*)
velhasıl « A », mümkün olan bir men keyfiyetinin netayicini defetmek için bütün tedbirleri almiya mecburdu. Sür'atle hareket etmesi icap ederken salâhiyettar makama verilmek üzere piyeslerin metnini Mlle. « R », den istemek için tam üç ay beklemiştir. Daha ileri giderek mümkün olduğu kadar sür'atle, verilecek kararın bu işi halli hususunda ısrar etmediği gibi çok geç te teşebbüsâtı lâzımada bulunmuştur. Müddei tarafından maruz kalınan zarar, bu kusur ve ihmal ile sıkı sıkıya münasebettardır. Muhakkak olan bir keyfiyettir ki, Mlle. « R », bu oyunlarını vaz'ı sahne edemiyeceği haberini aldığı zaman artık başka türlü tedabir ittihaz, yeni piyesleri tetkik için hükûmete tevdi, veya turnesini bir başka tarafa sevk ve kendisi tarafından taahhüde bağlanmış olan artistleri başka bir yerde istihdam etmek kudretine malik bulunmıyordu. Bu böyle olduğuna göre « A », müddeiyeyi, duçar ettiği zararın tazmininden kendini kurtarmak için borçlar kanununun 119uncu maddesini ileri süremez. kusurlu olduğu anden itibaren borçlar kanununun 97 inci [T. B. K. 96] maddesine tevfiyan zarar ve ziyanı vermek mecburiyetindedir.

(*1 inci hukuk dairesi 18 Temmuz 1928 Elhamra ve Rousseau bey-nindeki dava*)

« Die praxis des bundesgerichts » in
Teşrinievvel 1928 tarihli nüshasından

Mütercimi
Adliye müfettişi
M. Faiz

Miras hukuku

Müddea aleyhler ancak 13 Eylül 1924 tarihindeki muamelât hiç olmazsa kısmen teberru teşkil ettiği takdirde iadeye mecbur edilebilir.

Federal mahkeme 15 Mart 928 tarihli iki kararında (Sugnaux c.jacquier) ve (Braun c.Braun işleri) ziraî bir gayri menkulün satılması halinde satış fiatı karşısına alım-satım kıymetini mi yoksa terkedilen gayri menkulün verim [1] kıymetini mi koymak lâzım geldiği meselesini münakaşa ve halletti. İkinci tarzı hal tercih edildi. 617 [T. K. m. 595] inci madde -bu madde mefadına göre ziraî gayri menkuller mirasçılara verim kıymetleriyle verilmek lâzımdır [2]- şu veya bu gayri menkulün hakiki kıymetini umumiyetle üçte bir yüksek olan satış kıymeti değil verim kıymeti teşkil ettiği tecrübesi üzerine istinat ediyor. [618 (T. K. M. 596) inci madde ikinci fıkra [3] Binaenaleyh kendisine taksimde verim kıymetiyle ziraî bir gayri menkule verilen mirasçının bu suretle aynı miras hukukunun sahibi olan diğer müşterek mirasçılarınkine faik bir hisse aldığı kabul edilemez. Bu mirasçının iktisap ettiği yegâne fazla menfaat ihtimal bilâhare bu gayri menkulü daha pahalıya satmak ümididir. Hattâ gayri menkulü on sene mürurundan evvel elinden çıkarsa bile o bu satışı faideli surette kullanmağa asla mecbur değildir. Bununla beraber o mevzubahs menfaatten bu müddet zarfında istifade ederse diğer müşterek mirasçılar satış bedelinden, verim kıymetini tecavüz ettiği nisbette, bir hisseye malik olacaklardır. (619 uncu madde) [4]

[1] Verim kelimesini francızca "rendment,, tabiri mukabili olarak kullanıyoruz.

[2] İsviçre kanunu medenisinin 617inci maddesinin mukabilini teşkil eden Türk kanunu medenisinin 595inci maddesi bu hükmü almamıştır.

[3] Bu fıkrayı kanunumuz almamıştır.

[4] Bu madde Kanunu Medenimize girmemiştir.

Bundan başka 608-617 (T. K. M. 587-595) inci maddeler tasarrufu yapan kimseye ölüme bağlı tasarrufla bazı ziraî gayri menkulleri verim kıymetleriyle bir mirasçıya bırakmak hakkını veriyor. Binaenaleyh malik ile mefruz mirasçılarında biri arasında takdiri kıymet esasında baliğ olduğu verim kıymeti üzerine aktedilmiş beyde kısmî teberru görülemez. İmdi bu müracaat [la métairie] gayri menkulüne taallûk ettiği nisbette haksız görünüyör.

[La Mossa] nın beyine gelince her şeyden evvel yalnız ziraî gayri menkulün semeni ile verim kıymeti arasında nisbetsizlik halinde iadeye tabi teberru kabul etmek mecburiyeti olduğunu işaret etmek münasiptir. Ortadaki menfaatlere nisbetle küçük bir fark 626 [T. K. M. 603] ıncı maddenin aradığı afakî unsuru teşkil etmeğe yalnız başına kifayet etmez. [*evvelce zikredilen Braun kararı*].

Eğer ehli hibrenin reyine istinat etmek icap etseydi tarafların mütekabil teslimatı arasındaki fark hadisemizde 53,250 frank üzerinden 8,250 frank olacaktı. Fakat kanton mahkemesi, gayrimenkulün işletmesine yabancı olan üçüncü şahısların reyi ile salâhiyeti gayri kabili itiraz ve hüsnü niyeti şüphesiz olan müteveffanın reyi şahsisini karşılaştırdı.

Filhakika ehli hibre marifetiyle muayene ve tetkik, çok ehemmiyetli olmakla beraber ancak bir ispat vasıtasıdır. Hâkim hukukî veya filî, esaslı ve mülâhazata binaen ehli hibrenin reyinden uzaklaşabilir. Kanton mahkemesi, ispat unsurlarının heyeti umumiyesini, salâhiyetlerinin hududu içinde takdir ederek = federal hukuku ihlâl etmeyen esbaba binaen 1924 te [lamossa] nın verim kıymetinin, kat'î surette, pek az fark ile meşrut meblâğ ile tetabuk ettiğine meşru olarak kanaat hasıl ve bunu filen beyan etti. Binaenaleyh bu tespit (constantation), gayri menkulün satışında iadeye tabi bir teberru görmeğe müsaade etmez.

« Die praxis des bundes gerichts » mecmuasının Haziran 1928 tarihli nüshasından.

ve teseyyüp göstermek suretile işlerler. Bu son şeklin Adliyyede ehemmiyeti pek büyüktür.

Şimdi alkoolikleri tanıyoruz; bunların ceza ehliyetleri ne olacak, şüphe yok ki adî sarhoşluk derecesinden ileri geçmiyeninden müzmin daülkûulün verdiği ateh derecesine kadar alkoolizimin her mertebesinde ispirto melekâtı akliyyeyi dumanlandırıp bulandırır. Adî sarhoş bile içkinin mucip olduğu tenebbüh ve tehey-yücü kendisi için bir özür diye söyler; çünkü rakı içerken bir an gelir ki sarhoş artık ne söylediğini, ne yaptığını bilir, vene suç işlerse bu zamanda işler, Hezeyanlı ispirto deliliği, ve ispirto bunaklığı ise evlâ bittarik ve şuuru ve harekâtın serbestisini selbedecek bir zafı ruhidir. Fakat sarhoşluğu böyle alelittlak ehliyetini kaldıran bir hal gibi telâkkiye, hele yeni ceza kanunumuzla, imkân yoktur.

Kanun sarhoşluğu suç addediyor. Fakat burada düşünülecek bir çok noktalar var. Sarhoş olmak yasak bulunmakla beraber rakı ve alelittlak sarhoş edebilecek ispirtolu içkiler içmek bir suç değildir. İspirtolu içkiler daima şuuru karartıcı ve iradeyi sarsıcı olmakla beraber aklî haller üzerindeki tesirat ve netayici de mütehavvildir. İspirto ile zehirlenme vakıa her şekilde ceza ehliyetini kaldıran veya hafifleten marazî hallere benzer bir hal tekvin ediyor. Hele ispirto deliliği denilen ispirto ile zehirlenmenin hezeyanlı bulranları tamamen bir akıl hastalığı mahiyetindedir. Fakat hatta ispirto ile zehirlenmenin bir şeklinden ve binaenaleyh sarhoşluğun bir nev'inden başka bir şey değildir, ve sarhoşluk ancak rakı içilince yani istenirse tekevvün eden bir haldir. Şu halde ispirto ile zehirlenenlerin ceza ehliyetleri meselesinde iki noktai nazar olabilir. Ya sarhoşluğun tekvin ettiği aklî haleti düşünerek ademi mes'uliyet kabul edilir; yahut ki bu aklî halet ancak sun'î bir suretle ihdas edildiği nazarı itibara alınarak, ve bir sarhoşun gerçi sarhoş olduktan sonra akli zail oluyorsa da rakı başına oturduğu ve henüz sarhoş olmadığı ande akıl ve iradesi yerinde olduğu ve içmekle duçar olacağı sarhoşluk halinin irade ve şuurunu izale edebileceğini akletmeğe muktedir olduğu düşünülerek tamamen mes'ul olduğuna hükmedilir. Ceza kanunu bu iki noktai

nazarın arası bir esas kabul ederek « 48 » inci madde ile bahşettiği tam muafiyet veya esbabı muhaffefeden ihtiyarî sarhoşluğu istisna ediyor; yani ispiro ile zehirlenmenin envai arasında bir şekil olduğu ârizî haleti akliyenin ceza ehliyetini kaldırabileceğini ve hafifletebileceğini kabul edecek muafiyeti mucip kabul etmiyor.

İhtiyarî sarhoşluk tabirinden ne anlaşılacak iktiza eder?

Evvel emirde yanlışlık veya dalgınlık yahut başkalarının lâtife veya her hangi bir maksatla içirmesi suretile bilmiyerek ispirotlu içki alanlara arız olabilecek sarhoşluğa bittabi, gerek irade ve ihtiyar haricinde olmaları gerekse esasen pek nadir bulunmaları hasebile tatbikatta haizi ehemmiyet olmadıkları için mevzu bahsolamaz. Profösör Doprenin şakirtlerinden Mösyö Şarpantie ile müştereken neşrettikleri bir müşahedede hararetin teskini için bir barda ayak üzere bir kadeh bira içmekte olan bir adamın kadehini yarıladıktan sonra tezgâhtar ile hesap gördüğü sıradaki meşguliyetinden bil'istifade yanı başındaki masada oturup içmekte olanların muziplik etmek için kalan kadehi dibine bir kaç kadeh rom dökmelerini müteakip bilmiyerek bardağı diken adamın ancak içtikten sonra işin farkına vardığı ve bu suretle aldığı ispiro te'sirile bir Mestîi hezeyaniye duçar olduğu zikredilmiştir.

Kezalik bizim bir müşahedemizde de Abdülhamit devrinde bir memur yaz mevsimi bir bayram günü Beylerbeyinde bir yalıda oturan âmirlerinden ve ıcali devletten bir zata bayram tebrikine gider. Ev sahibi evde bulunmaz, o devir ricalinde âdet olduğu üzere uşaklar kendisini selâmlıkta misafir odasına alırlar, Uşak kahve şeker ikram etmek üzere aşağıya gider. Havanın sıcaklığı te'sirile pek ziyade susamış bulunan ziyaretçinin gözüne merdiven başında, musandıra üzerinde içine buz doldurulmuş bir karlık ilişir. Bu aşlama su ile hararetini teskin için masa üzerinde bulduğu bardağı alıp gider, karlıktan doldurur ve hararetinin verdiği şevk ve hararetle bir hamlede içir. Halbuki keyf ve zevkine pek düşkün olan ev sahibinin o akşam rakı eğlencisi yapmak üzere davetlileri varmış ve karlıkta da akşama hazır olmak üzere soğutulmak için rakı dolu imiş, susuzluktan boğazı kuruyan ziyaretçi soğumuş safi rakının yarım bardağını bir hamlede

içtikten sonra ancak yanıldığının farkına varır, ve rakının te'sirile oturduğu kanepe üzerinde sızar kalır. Kezalik meselâ Kolonya fabrikalarında amelelik etmek münasebetile daima ispiroto buharları içinde yaşamğa mecbur olan veya içine biraz kına kına, pelin matbuhu atılmış şarap içmeğe devam eden bir adamın hiç te keyiflenmek ve sarhoş olmak kastı olmaksızın ispiroto ile zehirlenmesi ve bu yüzden en vahim şeklinde bir ispiroto deliliği buhranına uğrayabilmesi ihtimali vardır. Bu kabil şerait dahilinde tahassül edecek sarhoşluk bittabi ihtiyarî olmayıp âdeta bir nevi kaza olduğu için ceza mes'uliyeti varit değildir.

Kasdî sarhoşluk yani her hangi bir suçu işleyebilmekte cesaretini artırmak için rakı içmekliğin bilâkis esbabı müşeddideden addedilmesi iktiza eder.

Fakat arkada istiyerek mi, yoksa kazaen mı olduğu şüpheli kalabilecek mes'eleler vardır. Evvel emirde malûmdur ki Avrupada sofrada su yerine sofra şarabı yahut bira gibi hafif ispirtolu içkiler içinde ve bunların içindeki ispiertonun miktarı az olduğu ve bir defasında aldıkları ispiertonun miktarı sıkleti bedeniyelerinin kilosu başına bir grıramı geçmediği için hususile alışık olan bu adamlarda ne sarhoşluk, ve ne de ispiroto deliliği buhranı hasıl etmez. Fakat Avrupada her gün tesadüf olunduğu, böyle her an azar azar ispiroto alarak hüceratı bedeniyesi meşbu hale gelenlerde her hangi bir sebeple ispiroto deliliği buhranı tekevvün ettiği takdirde mes'ele muhtacı münakaşadır. Hususan, her günkü gibi sofrasında alelâde meşrubat olarak içilen şarapla bir adam bir gün bir misafiri bulunmak dolayısıyla sofrada sohbeti uzatır da bu arada biraz fazlaca kaçırırsa hiç te sarhoş olmak niyetile içmediği bu içkinin sebebiyet vereceği sarhoşluk veya buhranı hezeyanide ve bu tesir altında işliyeceği suçlarda mes'uliyeti mucibi tereddüttür.

Avrupadaki bu tarzda içki itiyadı sebebine müzmin daülküül pek münteşirdir ve arada sırada bu zemin üzerinde hezeyanlı bir ispiroto deliliği buhranı tekevvün ettiği de pek çok olur. Hezeyanı tahtelküülilerin tamamilen bir cinnet mahiyetinde bulunması ve müzmin daülküül de müteammim ve münteşir olması hasebile Avrupada hezeyanı tahtelhaddi küülî sebeble işlenilen suçlarda daima muafiyeti

kanuniye kabul edilmekte ve sade bizim ceza kanununun 573 üncü maddesi hükmü tatbik ve icra edilmektedir.

Şimdiye kadar bizde de ispiro deliliğinden mütehaddis suçlarda bu esasa riayet olunuyordu. Yeni ceza kanunumuz, ihtiyarî sarhoşluğu esbabı muafiyet ve muhaffeden saymayışına göre bu âdetten vaz geçmek heyeti içtimaiyemizin felâhını mucip olur.

Bizde, Avrupada olduğu gibi bira ve şarap mutat içki değildir. Biz hararetimizi su ile teskin ederiz. Müslümanlığın ispirotlu içkileri haram edişi şimdiye kadar bu kötü itiyadın bizde müteammim bir âdet olmasına mani olmuştur. Bizde her içki içmek mutlaka sarhoş olmak ve hiç olmazsa keyiflenip neşelenmek için içer. Vakıâ akşamcı dediğimiz ayyaşlar uzun senelerden beri bir miktar rakı içmediği itiyat edinmiş oldukları halde hiç bir vakit yeni ceza kanunumuzun 571 ve 572 inci maddelerine çarpacak bir vaziyete düşmezler ve bunlarda hattâ yukarıda dediğimiz gibi bir ahbaba tesadüf ederek birkaç kadeh fazla kaçırmak vesilesile olmaksızın da bir ârizai cerhiye veya teessür, infial, keder gibi manevî bir sademe ile de bir ispiro deliliği buhranı tekevvün edebilir. Böyle sarhoş olacak kadar içmediği ve kendi tabirleriyle akşam gıdalarını tecavüz etmediği halde marazî bir sarhoşluğa veya hezeyanlı buhrana uğrayarak bu hal ile suç işlemiş bir adamın mes'uliyetini tayinde gerçi kanunen yasak olan sarhoşluk olduğu ve sarhoş olmayacak derecede ispirotlu içki kullanmağı kanun ve binaenaleyh heyeti içtimaiyemiz mubah gördüğü ecelden mes'ele Avrupadaki şekle inkılâp etmiş olur. Fakat nazariyat itibarile makul görülen bu tarzı hal de basireti içtimaiye noktai nazarile memnuiyetbahş değildir. Akşamcılığında sarhoşluk hasıl etmemekle beraber nasıl müzmin bir daülküül tekevvün ettiğini biraz evvel tafsil etmişim. Binaenaleyh az çok zeli-lâne bir surette ve daima bir dereceye kadar irade ve arzusu dahilinde suç işlemeğe istidadını artıracak veçhile seciye ve ahlâkını değiştirecek bir itiyada nefsinin teslim etmek bir itibarla suça teşebbüs, başlamak mahiyetindedir ki bu itibarla kanunî bir özür gibi telâkki etmeğe imkân yoktur. Binaenaleyh ispiro deliliğinin hezeyanlı buhranlarını bazı ahvalde dışarıya bırakmak zarurî olmakla beraber sair kâffei ahvalde içki içenlerin ceza mes'uliyetleri tam ve mükemmeldir.

Ayyaşlarla uyuşturucu ve keyf verici zehirler kullananlarda esbabı muhaffefe kabulünü reddetmek için sade tıbbi adli mülâhazaları değil, aynı zamanda nizamı içtimainin ibramat ve icabatını da göz önüne getirmelidir. Hiç kimsenin şüphesi yoktur ve bunu Hekimler herkesten iyi bilirler ki içki cemiyet için bir belâdir; ve gerek tesirâtı asabiyesi, gerek atîi baitte nesl üzerinde göstereceği akibetleri itibarile ciddi bir tehlikedir. Gerek istiklâl muharebesi senelerindeki içki yasağı gerekse Afyon, Kokain, Esrar gibi uyuşturucu zehirlere karşı alınan tedbirler faideli neticeler vermemişse bundan yasağın faidesizliğine değil kifayetsizliğine hükmetmelidir.

Fikrimizce eğer ispiroto ve mükeyyifat istimalini bizatihi cezalandırmak mümkün olmuyor ve bundan faideli neticeler alınmıyorsa başka tedbirler bulmalı; hususile bu suç yüzünden başkasının oğradığı zarar ve ziyan hatta arada bir tezahürü hezeyanî veya fi'li ilcaî gibi ceza mes'uliyetini kaldıracak veya hafifletecek ahval mevcut olduğu zamanlarda bile tamamilen ödetilmelidir.

İspirtoya karşı şimdiye kadar tatbik edilen tedbirler faide vermediği gibi ihtimal bu temennilerim dairesinde alınacak tedbirlerde hiç bir faide vermez; fakat tehlike okadar büyük, okadar korkunçtur ki her hatıra gelen çare tecrübeye şayandır.

Bu temenni yatım, biraz aykırı ve taşkın addedilse bile bir mühim cihet daha var:

Kanun sarhoşluğu mucibi tecziye bir suç sayıyor ve netayici bir tarafa dursun eseri gizlenip saklanamıyacak derecede alenî sarhoşluğa alelittâk ceza veriyor. Şüphe yok ki bu kanun pek sıkı tatbik edilemiyor; fakat kanun vardır, ve bunun hakkile tatbikinde büyük faideler me'muldür; çünkü sarhoşluk bir haleti kâminedir. Sarhoş zâhiren hiç te farz ve tahmin olunamıyacak bir sebep zuhurunda müthiş bir surette infilâk ederek en şedit teamülâtı gayri içtimaiye gösterebilir. Bazı muhitlerde içkiye alışmanın ne derece müthiş bir surette çoğalıp yayılmakta olduğu ve Darp, cerh, münazaa, katil gibi vukuata ne suretle mukaddeme teşkil ettiği düşünülürse kanunu şiddetle tatbik ederek, sarhuşları her görüldükleri yerde tevkif etmenin ve sarhoşlukları : zail oluncuya kadar polis merkezlerinde veya müşahedehanede

nezaret altına almanın suçların önüne geçmek itibarile ne hayırlı neticeler vereceğinde şüpheyne mahal yoktur.

İkrar ve Şehadet

Bu gün sizinle delâili cürmiye arasında pek ziyade kıymet ve ehemmiyet verilen iki delil, İkrar ve Şehadet, hakkında konuşmak istiyorum.

Hukuk davalarında hemen de hucceti katia kuvvetinde bulunan ikrarın cezada mevkii biraz sarsılmıştır.

Bilirsiniz ki ikrar ya hâkim huzurunda, yahut dışarıda vukua gelebilir, dışarıda vukua gelmiş ikrarda ya usulü dairesinde tahriren tesbit edilerek zabıt varakası tanzim edilmiş olur, yahut ki bir kaç kişi tarafından dinlenmiş bulunur. Bu şekilde ikrar ancak o şekilde ikrarı işidenlerin şehadetiyle tesbit edilmiş olanda bile döğmek, işkence etmek gibi cebir ve ikrah edilmiş olmak veya ikrar ve itiraf eder tarafından hususî bazı sebep ve maksat altında hilâfı vaki surette ifade edilmiş olanları hâkimin vicdanında tereddüdü mucip olabileceğini bilirsiniz. Bu nokatı tereddüdiyeye bilhassa memleketimizde ehemmiyeti galip bir nokta daha ilâve olunmak icap eder ki o da alelekser merkezden uzak ve nakliye vasıtaları eksik köylerde yapılması lâzım gelen keşiflerde ekseriya müddei umumi, mustantik gibi hukukçular hazır olmadığı halde bunların yerine polis ve jandarmalar kaim olarak yapılan keşif ve tanzim edilen zabıtnamelerde bilhassa okuyup yazması kıt olanların zabıtları olduğu gibi yazıp tespit edecek yerde usulü inşa ve kitabete muvafık olsun gayretiyle bir tahriratı resmiye kıyafetinde yazmalarıdır. Bunların bu gayretiyle zaptettikleri ifadelerin ibarelerini tamamen ve ekseriya mâna ve mefadını da ehemmiyetli surette değiştirip bozmalarıdır. İstihbarat esnasında öyle tahkikatı iptidaiye zabıtnameleri okumuşumdur ki bunlarda bir şahıt veya maznuna izafe edilerek dercedilmiş olan ibarelerin siyak ve sibakı ekseriya bizzat istintakı tıbbisinde bulunmak hasebiyle karşımızda bulunan adamın

lâkırdı söyleyip meramını anlatması tarzına kat'iyen uymadığı gibi hatta bu ibareler arasında kullanılmış bazı terkıp ve tabirlerin o adamın müddeti ömründe işitmediği Arabî ve Fârisî kelimeler olduğu ve hatta bazen aynen okuduğumuz bu ifadeyi dinliyen şahsın bu ibareler karşısında yabancı bir dil dinliyormuş gibi şaşıp alıktıklarını gördüğümüz olmuştur. Bütün bu sebeplerden dolayı cezada ikrar ancak hâkimin huzurunda vaki olduğu zaman bir dereceye kadar kıymet kazanır; ve hâkimin hazır olmadığı bir yerdeki ikrarlara büyük bir ehemmiyet verilmez.

Bütün hukuku ceza ülemasını pek haklı olarak ittifak ettikleri üzere huzuru hâkim haricindeki ikrarlara pek te iltifat edilmiyerek ancak bizzat hâkimin huzurundaki ikrarları nazarı itibara almak icap edeceği hususunda da sizlere bir mertebe ihtiyat ve teyekkuz tavsiye edeceğim ki o da marazî ikrarlar hakkındadır.

Marazî ikrarlar bilhassa ihbarı nefis suretinde yani kendi işlediği bir suçu zabıtaya veya adliyeye ihbar ve itiraf şeklinde vukubulur.

Ekseriya hemen de vekayin üçte ikisinde ikrar edenin haber verdiği bu suç hakikatta gayri vakidir; bir takımında da hakikatte suç işlenmiştir. Fakat adliyenin kulağına irişmemiş, tamamen sessiz geçmiş iken, ve hatta bazen üzerinden seneler geçmiş iken suçlu oğradığı ruhî hastalık düşüncesile zihninde büyütür, marazî bir surette inkişaf eden ve taşkın bir hadde varan vicdan azabı te'siri altında zabıtai adliyeye müracaat ederek nefisini haber verir.

Marazî ihbarı nefisler bilhassa Alkoolik olanlarda pek çok olur. İspirto bir nevi cinnet hasıl eder ki sarhoşun gözüne hayaletler görünür; uyanık olduğu halde sanki uykuda imiş ve korkulu rü'ya görüyormuş gibi olur. Buna hekimlikte hezeyanı rü'yavi derler. Bu hayaletli hezeyan durduktan sonra hasta şuuru tamamen ışıklanıncıya kadar delilik zamanındaki hezeyanının hatırasını karışık ve bulanık bir surette hatırlar, ve şuurundaki bulanıklık sebebine hezeyanını sahihten vermiş ve olmuş sanır; ihbarı nefiste bu yüzden vukua gelir.

Paris Polis müşahede hanesinde Merhum Mösyö Dovirenin servisine devam ettiğim sıralarda bu söylediklerimin pek göze batan bir misaline tesadüf etmiştim :

Elli yaşında bir kadın bir gün son derece telâş içinde Parisin kenar mahallelerinden birinin Polis komiserliğine müracaat ederek sekiz yaşındaki torunu ile Sen nehri kenarında gezerken nasıl olduğunu bilemediği halde içinden gelen garip bir ilca ile torununu kapınca nehre fırlattığını, biçare çocuğun acıklı bir surette boğulduğunu ağlıyarak ve döğünerek ikrar eder.

Hiç bir sebebi yukken hem pek sevdiği torununu öldürdüğünü, hem de evlâdını pek ziyade seven kızının felâketine sebep olduğunu, çocuğun cesedi nehirde çıkarılmak, validesine haber verilmek ve kendisini adalete teslim etmek için müracaat ettiğini söyler.

Komiser tahkikatta bulunur, kadının dediği saatta ve söylediği yerde hiç bir çocuğun Sen nehrine düşmediği ve atılmadığı, nehirde böyle bir çocuk cesedi görülmediği ve bulunmadığı tahakkuk eder, kadın ısrar eyler; komiser kadının verdiği adresle kızına adam gönderir, kızı bir haftadanberidir validesini görmediğini, böyle bir vak'a'nın aslı olmadığını çocuğu nezdinde bulunduğunu söyler.

Kadının zihninde fenalık olduğunu kestiren komiser, kadını müşahedehaneye sevkeder. Muayenesi neticesinde Hezeyanîkûliye müptelâ olduğu anlaşıldı. Daha garibi müşahede hane protokolları araştırılınca yine bu kadının o tarihten yirmi beş sene evvel de yine böyle bir komisere müracaat ederek şimdiki torununun anası olan asıl kendi kızını da aynı suretle nehre atarak boğmuş olduğunu ihbar ettiğini ve yine o ihbarında sahil olmadığı ve muayenesinde kendisinde hezeyanı kûlî bulunduğ u hakkındaki dosya meydana çıkarılmıştı.

Bazen Malihülya denilen deliliğe müptelâ hastalarda, İstiryalılarda yine böyle gözlerine hayalet görüldüğü veya kulaklarına sesler geldiği, zihinleri bir fikri hezeyaniye saplandığı için ihbarı nefis ederler.

Bir takım ikrarlar da vardır ki yine marazîdir. ve menşecini budalaca öğünmek hissinden alır, ve aynı zamanda başkasına iftirayı da tazammun eder; hemen de daima aldatılarak İrzına geçildiği, kızlığı giderildiği, çocuğu düşürtüldüğü gibi tenasülî mahiyette olan bu kabil ihbar ve ikrarlarda vekar ve namus sahibi adamların haysiyetlerine leke sürecektakibata karar verilmezden evvel ciddiyetle mütalea ve